คู่มืออุบาสกอุบาสิกา

และ

ไหว้ ๕ ครั้ง

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย
วัดเทพศิรินทราวาส ตรวจแก้

พันโท ชวน ธีรวัฒน์

พิมพ์เป็นอนุสรณ์
ในงานพระราชทานเพลิงศพ
นางปทุม ธีรวัฒน์ วทบ., จ.ม., บ.ช.
และ
ในงานฌาปนกิจศพ
นายเหลื่ง ธีรวัฒน์
ณ ฌาปนสถาน กองทัพบก วัดโสมนัสวิหาร
วันที่ ๒๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๙

คำนำ

วันที่ ๑๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๙๘ เวลา ๒๑.๐๐ น. เป็นวันวิปโยคอันใหญ่หลวงของข้าพเจ้า เพราะเป็นวันที่คุณพ่ออันเป็นที่รักและเคารพอย่างยิ่งได้จากไปอย่างไม่มีวันกลับคืนมาอีก แต่ความโศรกเศร้าที่ต้องสูญเสียคุณพ่อยังไม่ทันจะจางหายไป ก็ต้องมาสูญเสียภริยาอันเป็นที่รักยิ่งของข้าพเจ้าไปอีกคนหนึ่ง เมื่อวันที่ ๑ ธันวาคม ๒๔๙๘ เวลา ๒๔.๐๐ น. การสูญเสียทั้งคุณพ่อ และภริยาของข้าพเจ้าคราวนี้ ทำให้ข้าพเจ้าต้องสูญเสียทิศเบื้องหน้า และทิศเบื้องหลัง ในระยะเวลาห่างกันเพียง ๕ เดือน ๑๒ วัน. สำหรับคุณพ่อซึ่งเป็นทิศเบื้องหน้านั้น เมื่อท่านยังมีชีวิตอยู่ ท่านเพียบพร้อมด้วยพรหมวิหาร ๔ ต่อ บุตรธิดา ตลอดจนบรรดาญาติและมิตรทั้งหลาย ท่านปฏิบัติตนเป็นบิดาที่ดีของบุตร เป็นพ่อที่ให้ความยุติธรรม และเมตตากรุณาต่อบุตรและมีความเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ต่อญาติพี่น้องทั้งหลายเป็นอย่างดี เสมอต้นเสมอปลายตลอดมา การมรณะกรรมของท่านจึงทำให้บุตรธิดา ตลอดจนบรรดา

ญาติและมิตรทั้งหลายรู้สึกเศร้าสลดใจเป็นอย่างยิ่ง. สำหรับภริยาของข้าพเจ้าซึ่งจัดเป็นทิศเบื้องหลังนั้น เมื่อยังมีชีวิตอยู่ก็เพียบพร้อมด้วยเมตตากรุณา ปฏิบัติตนเป็นภริยาที่ดีของสามี เป็นมารดาที่ดีของบุตร มีความเอื้อเฟื้อต่อญาติพี่น้อง และช่วยเหลือบำรุงมิตรด้วยการอนุเคราะห์มิตร คือด้วยการให้ปัน, ด้วยการเจรจาถ้อยคำอันไพเราะ, ด้วยการประพฤติตนเป็นประโยชน์, ด้วยความเป็นผู้มีตนเสมอ คือไม่เป็นผู้ดูหมิ่นมิตรทั้งต่อหน้าและลับหลัง และด้วยการไม่แกล้งกล่าวให้คลาดจากความเป็นจริง เหล่านี้เป็นต้น การมรณะกรรมของภริยาอันเป็นที่รักของข้าพเจ้าจึงทำให้สามี บุตร ธิดา และบรรดาญาติ ตลอดจนมิตรทั้งหลายรู้สึกเสียดายอาลัยเป็นอย่างยิ่ง.

ในการพระราชทานเพลิงศพ คุณปทุม ธีรวัฒน์ ภริยา และฌาปนกิจศพคุณพ่อเหลี่ยง ธีรวัฒน์ บิดาของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าใคร่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นอนุสรณ์ อุทิศให้แก่ผู้ล่วงลับทั้งสอง จึงได้พิมพ์หนังสือเพื่อแจกเป็นธรรมทาน ในการจัดทำหนังสือ

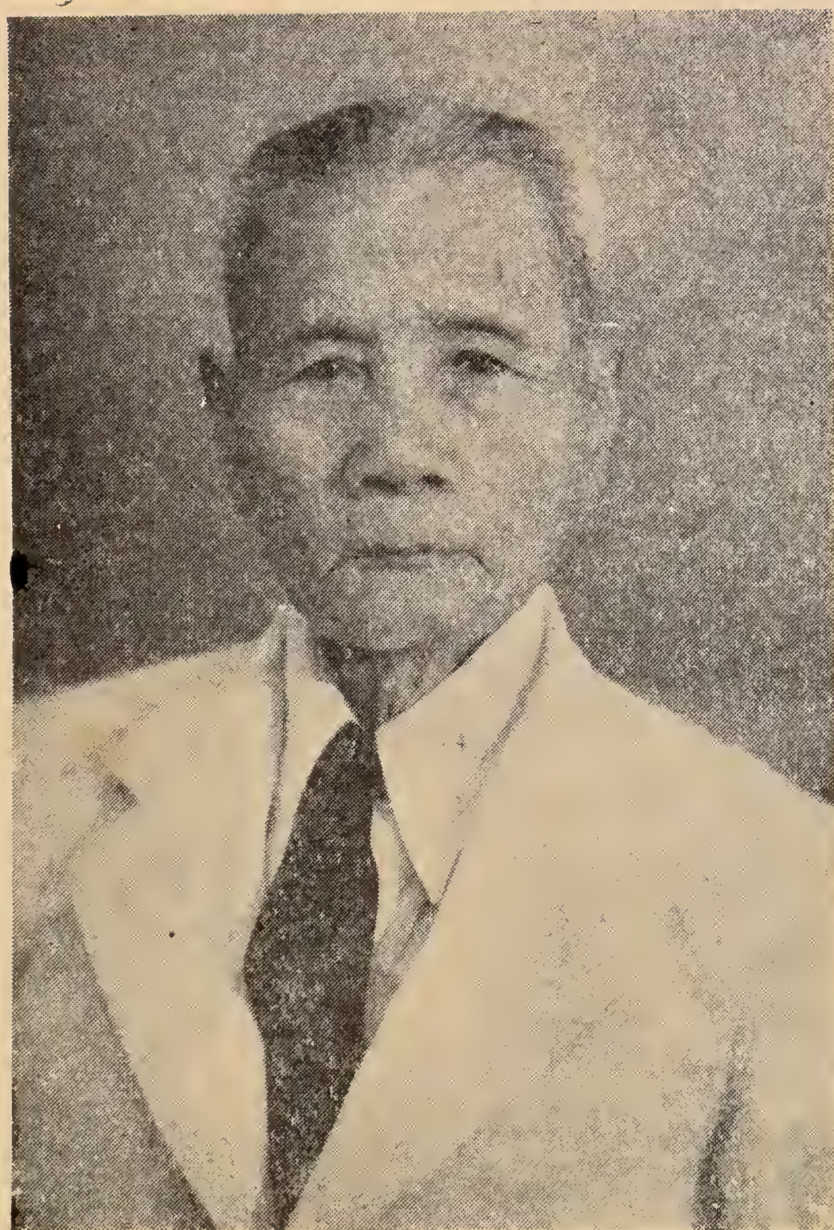
อนุสรณ์ ทั้ง ๒ เล่มนี้ คือ "คู่มืออุบาสกอุบาสิกา" เป็นหนังสือที่ ท่านเจ้าพระคุณ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย (ญาณวโร เถระ) วัดเทพศิรินทรวาส พระอุปัชฌายะตรวจแก้ และได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเจ้าคุณชินหัตถกวีเจ้าอาวาส วัดเทพศิรินทราวาส ปัจจุบัน. ส่วนหนังสือ "เครื่องราชอิสริยาภรณ์ไทย" นี้เป็นส่วนหนึ่งของคำบรรยายในวิชา กำลังพล ซึ่งใช้บรรยายที่โรงเรียนเสนาธิการทหารบก คำบรรยายนี้รวบรวมโดยอาศัยหลักฐานคือ ตำนานเครื่องราชอิสริยาภรณ์สยาม และตำนานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้า หนังสือตำนานทั้ง ๒ เล่มนี้ สมเด็จ ฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงเรียบเรียง และหนังสือพระบรมราชาธิบายเครื่องราชอิสริยาภรณ์ของกรุงสยาม หลักฐานที่กล่าวนี้ มีอยู่ในหอสมุดดำรงราชานุภาพ และอาศัยหนังสือเรื่องพระราชลัญจกรและเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ของกรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี นอกจากที่กล่าวแล้วยังอาศัยพระราชบัญญัติเครื่องราชอิสริยาภรณ์ต่าง ๆ ซึ่งออก

ใช้ตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๔๘๔ เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน การรวบรวมหนังสือเล่มนี้ หากมีข้อบกพร่องประการใด กรุณาโปรดอภัยแก่ข้าพเจ้าด้วย. ข้าพเจ้าขอแสดงความขอบพระคุณและขอบคุณท่านที่กล่าวมาแล้ว ณ โอกาสนี้ด้วย.

บุญกุศลใด ๆ ที่ได้บำเพ็ญมาตั้งแต่ต้นก็ดี ที่กำลังบำเพ็ญอยู่ก็ดี ที่จะพึงยังเกิดจากหนังสืออนุสรณ์นี้ก็ดี ข้าพเจ้าขอน้อมอุทิศส่วนกุศลให้แก่ คุณพ่อที่เคารพ และภริยา ที่รักของข้าพเจ้า ขอให้ผู้ล่วงลับทั้งสองนี้ จงได้ทราบเจตนาอุทิศส่วนกุศลจริยาธรรมทานนี้ด้วยทิพยญาณวิถีแล้วชื่นชมยินดีปราโมทย์อนุโมทนา ซึ่งจักสำเร็จเป็นกุศลจริยาฝ่ายปัตตานุโมทนามัย เป็นปัจจัย ให้เกิดวิบุลผล อิฏฐวิบากสมบัติสมควรแก่สุคติทิพยสถานสัมปรายภพนั้นทุกประการ.

พ. ท. ชวน ธีรวัฒน์

๒๑ พฤศจิกายน ๒๔๙๕

คุณพ่อเหล็ง ธีรวัฒน์

ชาตะ : ๑ เมษายน ๒๔๑๙

มรณะ : ๑๙ มิถุนายน ๒๔๙๘

ปทุม ธีรวัฒน์ (ถาวรศิริ)

ชาตะ : ๒๑ สิงหาคม ๒๔๖๑

มรณะ : ๑ ธันวาคม ๒๔๙๘

ประวัติ

คุณปทุม ธิรวัฒน์ (ปทุม ถาวรศิริ) เกิดเมื่อวันที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๔๖๑ ตำบลบางคล้า อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นบุตร นายเลียบ นางปุ่น ถาวรศิริ มีพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน ๖ คน คุณปทุม ธิรวัฒน์ เป็นคนที่ ๕. ปัจจุบันพี่น้องของคุณปทุม ธิรวัฒน์ ยังมีชีวิตอยู่อีก ๔ คน เป็นพี่สาว ๒ คน พี่ชาย ๑ คน และน้องสาว ๑ คน คือ นางระคับ เจียมเจริญ, นางตลับ สาริกภูติ, นายไสว ถาวรศิริ ธบ. และนางสาวประวัติ ถาวรศิริ. คุณปทุม ธิรวัฒน์ กำพร้า บิดา มาตั้งแต่อายุยังน้อย ปัจจุบันคงเหลือแต่มารดาอยู่อีกผู้เดียว ซึ่งคุณปทุม ธิรวัฒน์ มีความรักและเคารพอย่างสูง.

การศึกษา

คุณปทุม ธิรวัฒน์ ได้เริ่มเข้าศึกษาที่โรงเรียนสตรีมหา พฤฒาราม แล้วเข้าศึก ษาต่อที่โรงเรียน

สตรีประจำจังหวัดอยุธยา "จอมสุรางค์อุปถัมภ์" ชั้นมัธยมปีที่ ๓ ในต้นปี พ.ศ. ๒๔๗๕ สอบซ้อมได้ที่ ๑ จึงได้เลื่อนขึ้นเรียนชั้นมัธยมปีที่ ๔ ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๗๕ นั้นเอง ได้ลาออกจากโรงเรียนนี้ ไปเข้าเรียนต่อที่โรงเรียนสตรีประจำจังหวัดฉะเชิงเทรา "ดัดดรุณี" จนสอบไล่ได้ชั้นมัธยมปีที่ ๖ ใน พ.ศ. ๒๔๗๗. ในปี พ.ศ. ๒๔๗๘ ได้มาศึกษาต่อที่โรงเรียนฝึกหัดครูเพ็ชรบุรี วิทยาลงกรณ์ จนจบชั้นมัธยมปีที่ ๘ ปี พ.ศ. ๒๔๗๙ แล้วเข้าสมัครสอบสำเร็จวิชาครูประโยคประถมและได้เข้าศึกษาต่อที่จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัยในปี พ.ศ. ๒๔๘๐ สำเร็จตามหลักสูตรของวิทยาศาสตร์บัณฑิต ในปีพ.ศ. ๒๔๘๓ ต้นปี พ.ศ. ๒๔๘๔ รับปริญญาวิทยาศาสตร์บัณฑิต (วทบ.) คุณปทุม ธีรวัฒน์ เป็นผู้มีความขยันหมั่นเพียรมุ่งต่อการศึกษา เป็นอย่างดี สามารถสอบได้ทุกครั้งและยังได้ใช้เวลาว่างเอาใจใส่ในการศึกษาภาษาอังกฤษ, ฝรั่งเศส และเยอรมัน ตลอดมาจน กระทั่งถึงแก่มรณะกรรม.

การรับราชการ

เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๔ คุณปทุม ธิรวัฒน์ ได้เข้ารับราชการที่กรมวิทยาศาสตร์ กระทรวงเศรษฐการ ต่อมากรมวิทยาศาสตร์จึงโอนมาขึ้นกับกระทรวงอุตสาหกรรม

๑๘ เมษายน ๒๔๘๔ เป็นข้าราชการพลเรือนวิสามัญชั่วคราว ตำแหน่งนักเคมีตรี สถานศึกษาเคมีปฏิบัติ อัตราเงินเดือน ๑๑๐ บาท

๒๐ ตุลาคม ๒๔๘๔ เป็นข้าราชการพลเรือนสามัญ ตำแหน่งนักเคมีตรี สถานศึกษาเคมีปฏิบัติ อัตราเงินเดือน ๑๑๐ บาท

๑ กรกฎาคม ๒๔๘๖ ตำแหน่งนักวิทยาศาสตร์ตรี สถานศึกษาเคมีปฏิบัติ อัตราเงินเดือน ๑๒๐ บาท

๑ มกราคม ๒๔๙๓	ตำแหน่งนักวิทยาศาสตร์ตรี สถานศึกษา เคมีปฏิบัติ อัตราเงินเดือน ๑๖๐ บาท
๑ กันยายน ๒๔๙๓	ตำแหน่งนักวิทยาศาสตร์โท กองค้นคว้าอุตสาหกรรม อัตราเงินเดือน ๑๖๐ บาท
๒๒ เมษายน ๒๔๙๖	ตำแหน่งนักวิทยาศาสตร์โท แผนกวิเคราะห์ทั่วไป กองเคมี อัตราเงินเดือน ๑๘๐ บาท
๑ มกราคม ๒๔๙๗	ตำแหน่งนักวิทยาศาสตร์โท แผนกวิเคราะห์ทั่วไป กองเคมี อัตราเงินเดือน ๒๐๐ บาท
๑ มกราคม ๒๔๙๘	ตำแหน่งนักวิทยาศาสตร์โท แผนกวิเคราะห์ทั่วไป กองเคมี อัตราเงินเดือน ๒๒๐ บาท

---

๕ ธันวาคม ๒๔๙๑ ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ อันมีเกียรติยศยิ่งเบญจมาภรณ์มงกุฎไทย

๕ พฤษภาคม ๒๔๙๓ ได้รับพระราชทานเหรียญบรมราชาภิเษก รัชการที่ ๙

๕ ธันวาคม ๒๔๙๕ ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ อันเป็นที่เชิดชูยิ่งเบญจมาภรณ์ช้างเผือก

๕ ธันวาคม ๒๔๙๗ ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ อันมีเกียรติยศยิ่งจัตุรถาภรณ์มงกุฎไทย

คุณปทุม ธิรวัฒน์ ได้สมรสกับร้อยโทชวน ธิรวัฒน์ เมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน ๒๔๘๕ เกิดบุตรและธิดาด้วยกัน ๓ คน คือ:—

๑. เด็กหญิง ช่อทิพย์ ธิรวัฒน์

๒. เด็กหญิง อรทัย ธิรวัฒน์

๓. เด็กชาย ชัยวัฒน์ ธิรวัฒน์

คุณปทุม ธิรวัฒน์ เป็นผู้เอาใจใส่ดูแลครอบครัวเป็นอย่างดียิ่ง ทั้งขยันหมั่นเพียร และสนใจในการค้นคว้าทางวิทยาการมาสั่งสอนอบรมบุตรและธิดาตลอดเวลา.

คุณปทุม ธิรวัฒน์ ได้เริ่มป่วยเป็นโรคหืดมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๘๐ แต่อาการไม่รุนแรง ต่อมาในปีพ.ศ. ๒๔๙๐ อาการเริ่มมากขึ้น และได้จัดการรักษาเป็นอย่างดี จึงทุเลา แต่ก็คงมีอาการเหนื่อยหอบเป็นครั้งคราว ครั้นต่อมาในเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๔๙๘ คุณปทุม ธิรวัฒน์ เริ่มป่วยเป็นโรคหืดอย่างรุนแรงจึงให้อยู่ในความดูแลรักษาของแพทย์เป็นอย่างดีโรคจึงหายมาได้ประมาณเดือนเศษก็เริ่มป่วยอีกครั้งหนึ่ง คือในวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๘ มีอาการเหนื่อย

หอบและหายใจไม่ออก แพทย์ได้ดูแลรักษาเป็นอย่างดีเช่นเคย จนวันที่ ๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๙๘ คุณปทุม ธีรวัฒน์ มีอาการดีเป็นปกติ บรรดาญาติมิตรที่ไปเยี่ยมก็เห็นว่าหายเป็นปกติ เพราะไม่มีอาการหอบและพูดจาได้เป็นปกติ แต่ครั้นมาถึงในเวลากลางคืนของวันที่ ๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๙๘ อากาศเริ่มหนาวจัด คุณปทุม ธีรวัฒน์ จึงเริ่มหอบและหายใจไม่ออกทันที แล้วก็แน่นิ่งไป นายแพทย์หลายคนได้พยายามช่วยกันแก้ไขทุกวิถีทาง อาการที่เป็นอยู่ก็ไม่กลับคืนมา จนกระทั่ง เวลา ๒๔.๐๐ น. นายแพทย์ทุกคนก็จำเป็นต้องปล่อยมือ และได้รับความเศร้าสลดใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะคุณปทุม ธีรวัฒน์ ได้จากไปอย่างไม่มีวันกลับมาเสียแล้ว ด้วยอาการสงบ.

คุณปทุม ธีรวัฒน์ เป็นผู้ที่มี นิสสัยเยือกเย็น ฉลาด สุขุม และเมตตากรุณาโอบอ้อมอารี จึงเป็นที่ชอบพอเคารพรักของ บรรดาญาติและ มิตรทั้งหลาย

ที่ได้พบปะสมาคมด้วย เป็นผู้อุปการะทั้งญาติ ตลอดจนมิตรทั้งหลาย และเป็นผู้ที่กว้างขวางเป็นที่รู้จักนับถือทั่วไป เมื่อคุณปทุม ธิรวัฒน์ ต้องมาจากไปอย่างไม่มีวันกลับเช่นนี้ ย่อมเป็นเหตุให้เกิดความเศร้าโศรกเสียดายและอาลัยแก่ มารดา สามี บุตรธิดา และญาติมิตรทั้งหลาย อย่างสุดซึ้ง.

สารบาญ

คู่มืออุบาสกอุบาสิกา

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส.

๓ หน

พระพุทธคุณ: อิติปิ โส ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ, วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สุคโต โลกวิทู, อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ สตฺถา เทวมนุสฺสานํ พุทฺโธ ภควาติ.

พระธรรมคุณ: สฺวากฺขาโต ภควตา ธมฺโม, สนฺทิฏฺฐิโก อกาลิโก เอหิปสฺสิโก, โอปนยิโก ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺโพ วิญฺญูหีติ.

พระสังฆคุณ: สุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ, อุชุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ, ญายปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ, สามีจิปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ, ยทิทํ จตฺตาริ ปุริสยุคานิ

อฏฺฐ ปุริสปุคฺคลา, เอส ภควโต สาวกสงฺโฆ, อาหุเนยฺโย ปาหุเนยฺโย ทกฺขิเณยฺโย อญฺชลิกรณีโย, อนุตฺตรํ ปุญฺญกฺเขตฺตํ โลกสฺสาติ.
คุณพระรัตนตรัยนี้ มีคำแปลอยู่ในต้นทำวัตรคำข้างหน้า.

ทำวัตรเช้า

นมัสการเจดียพระสถูป พระพุทธรูป ๒ เวลา เช้า ๑ ค่ำ ๑ เป็นเวลาระลึกถึงคุณพระรัตนตรัย ให้เจริญความเชื่อความเลื่อมใส

นมัสการเวลาเช้า ผู้เป็นหัวหน้าพึงเริ่มนำว่า

อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ ภควา, พุทฺธํ ภควนฺตํ อภิวาเทมิ.

พระผู้มีพระภาค บริสุทธ์จากกิเลส ตรัสรู้เองชอบ, ข้าพเจ้าถวายอภิวาทพระผู้มีพระภาคพุทธเจ้า [กราบลงหน ๑]

สฺวากฺขาโต ภควตา ธมฺโม, ธมฺมํ นมสฺสามิ.

พระธรรม อันพระผู้มีพระภาค ตรัสดีแล้ว, ข้าพเจ้านมัสการพระธรรม [กราบลงหน ๑]

สุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ, สงฺฆํ นมามิ.

พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาค ปฏิบัติดีแล้ว, ข้าพเจ้านอบน้อมพระสงฆ์ [กราบลงหน ๑]

นำทำวัตรต่อไปดังนี้

[หนฺท มยํ พุทฺธสฺส ภควโต ปุพฺพภาค-นมการํ กโรม เส สวดพร้อมกัน]

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺ-พุทฺธสฺส [ว่า ๓ หน]

ขอนอบน้อม แด่พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้ตรัสรู้ได้เองโดยชอบ เป็นผู้บริสุทธิ์จากกิเลศ ผู้แจกคุณพิเศษแก่ประชาชน พระองค์นั้น.

[นำ หนฺท มยํ พุทฺธาภิถุตึ กโรม เส ๆ สวดพร้อมกัน]

โย โส ตถาคโต อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ, วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สุคโต โลกวิทู, อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ สตฺถา เทวมนุสฺสานํ พุทฺโธ

ภควา, โย อิมํ โลกํ สเทวกํ สมารกํ สพฺรหฺมกํ, สสฺสมณพฺราหฺมณึ ปชํ สเทวมนุสฺสํ สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา ปเวเทสิ, โย ธมฺมํ เทเสสิ อาทิ-กลฺยาณํ มชฺเฌกลฺยาณํ ปริโยสานกลฺยาณํ, สาตฺถํ สพฺยญฺชนํ เกวลปริปุณฺณํ ปริสุทฺธํ พฺรหฺมจริยํ ปกาเสสิ, ตมหํ ภควนฺตํ อภิปูชยามิ ตมหํ ภควนฺตํ สิรสา นมามิ ฯ กราบลงหน ๑

(นำ) หนฺท มยํ ธมฺมาภิถุตึ กโรม เส.

สวดพร้อมกัน

โย โส สฺวากฺขาโต ภควตา ธมฺโม, สนฺทิฏฺฐิโก อกาลิโก เอหิปสฺสิโก, โอปนยิโก ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺโพ วิญฺญูหิ, ตมหํ ธมฺมํ อภิปูชยามิ ตมหํ ธมฺมํ สิรสา นมามิ ฯ กราบลงหน ๑

(นำ) หนฺท มยํ สงฺฆาภิถุตึ กโรม เส.

สวดพร้อมกัน

โย โส สุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ,

อุชุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ, ญายปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ, สามีจิปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ, ยทิทํ จตฺตาริ ปุริสยุคานิ อฏฺฐ ปุริสปุคฺคลา, เอส ภควโต สาวกสงฺโฆ, อาหุเนยฺโย ปาหุเนยฺโย ทกฺขิเณยฺโย อญฺชลิกรณีโย, อนุตฺตรํ ปุญฺญกฺเขตฺตํ โลกสฺส, ตมหํ สงฺฆํ อภิปูชยามิ ตมหํ สงฺฆํ สิรสา นมามิ.

กราบลงหน ๑ แล้วนั่งเป็นปกติ

(นำ) หนฺท มยํ รตนตฺตยปฺปณามคาถาโย เจว สํเวคปริกิตฺตนปาฐญฺจ ภณาม เส ฯ

สวดพร้อมกัน

พุทฺโธ สุสุทฺโธ กรุณามหณฺณโว,
โยจฺจนฺตสุทฺธพฺพรญาณโลจโน,
โลกสฺส ปาปูปกิเลสฆาตโก,
วนฺทามิ พุทฺธํ อหมาทเรน ตํ.
ธมฺโม ปทีโป วิย ตสฺส สตฺถุโน,

โย มคฺคปากามตเภทภินฺนโก,
โลกุตฺตโร โย จ ตทตฺถทีปโน,
วนฺทามิ ธมฺมํ อหมาทเรน ตํ.
สงฺโฆ สุเขตฺตาภฺยติเขตฺตสญฺญิโต,
โย ทิฏฺฐสนฺโต สุคตานุโพธโก,
โลลปฺปหีโน อริโย สุเมธโส,
วนฺทามิ สงฺฆํ อหมาทเรน ตํ.
อิจฺเจวเมกนฺตภิปูชเนยฺยกํ,
วตฺถุตฺตยํ วนฺทยตาภิสงฺขตํ,
ปุญฺญํ มยายํ มม สพฺพุปทฺทวา,
มา โหนฺตุ เว ตสฺส ปภาวสิทฺธิยา.

อิธ ตถาคโต โลเก อุปฺปนฺโน อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ, ธมฺโม จ เทสิโต นิยฺยานิโก อุปสมิโก ปรินิพฺพานิโก สมฺโพธคามี สุคตปฺปเวทิโต, มยนฺตํ ธมฺมํ สุตฺวา เอวํ ชานาม, ชาติปิ ทุกฺขา ชราปิ ทุกฺขา มรณมฺปิ ทุกฺขํ,

โสกปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาสาปิ ทุกฺขา, อปฺปิเยหิ สมฺปโยโค ทุกฺโข ปิเยหิ วิปฺปโยโค ทุกฺโข ยมฺปิจฺฉํ น ลภติ ตมฺปิ ทุกฺขํ, สงฺขิตฺเตน ปญฺจุปาทานกฺขนฺธา ทุกฺขา, เสยฺยถีทํ, รูปูปาทานกฺขนฺโธ, เวทนูปาทานกฺขนฺโธ, สญฺญูปาทานกฺขนฺโธ, สงฺขารูปาทานกฺขนฺโธ, วิญฺญาณูปาทานกฺขนฺโธ, เยสํ ปริญฺญาย, ธรมาโน โส ภควา, เอวํ พหุลํ สาวเก วิเนติ, เอวํ ภาคา จ ปนสฺส ภควโต สาวเกสุ อนุสาสนี, พหุลา ปวตฺตติ, รูปํ อนิจฺจํ, เวทนา อนิจฺจา. สญฺญา อนิจฺจา, สงฺขารา อนิจฺจา, วิญฺญาณํ อนิจฺจํ, รูปํ อนตฺตา, เวทนา อนตฺตา, สญฺญา อนตฺตา, สงฺขารา อนตฺตา, วิญฺญาณํ อนตฺตา, สพฺเพ สงฺขารา อนิจฺจา, สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตาติ. เต มยํ, โอติณฺณามฺห ชาติยา ชรามรเณน, โสเกหิ ปริเทเวหิ ทุกฺเขหิ โทมนสฺเสหิ อุปายาเสหิ,

ทุกฺโขติณฺณา ทุกฺขปเรตา, อปฺเปวนามิมสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส อนฺตกิริยา ปญฺญาเยถาติ, จิรปรินิพฺพุตํปิ ตํ ภควนฺตํ สรณํ คตา ธมฺมญฺจ ภิกฺขุสงฺฆญฺจ, ตสฺส ภควโต สาสนํ ยถาสติยถาพลํ มนสิกโรม อนุปฏิปชฺชาม, สา สา โน ปฏิปตฺติ, อิมสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส อนฺตกิริยาย สํวตฺตตุ.

ที่สวดว่า “เต มยํ” นั้น ถ้าสตรีให้เปลี่ยนเป็น ตา มยํ ทำวัตรเช้าจบเท่านี้.

เมื่อสวดทำวัตรจบแล้ว ผู้นำนั่งกระโหย่งประณมมือว่าคำประกาศอุโบสถต่อไปดังนี้.

อชฺช โภนฺโต ปกฺขสฺส, { ปณฺณรสี / จาตุทฺทสี / อามาวสี / อฏฺฐมี } ทิวโส,

เอวรูโป โข โภนฺโต ทิวโส, พุทฺเธน ภควตา ปญฺญตฺตสฺส ธมฺมสฺสวนสฺส เจว, ตทตฺถาย

อุปาสกอุปาสิกานํ อุโปสถกมฺมสฺส จ กาโล โหติ, หนฺท มยํ โภนฺโต สพฺเพ อิธ สมาคตา, ตสฺส ภควโต ธมฺมานุธมฺมปฏิปตฺติยา ปูชนตฺถาย, อิมญฺจ รตฺตึ อิมญฺจ ทิวสํ อุโปสถํ อุปวสิสฺสามาติ, กาลปริจฺเฉทํ กตฺวา ตํ ตํ เวรมณึ อารมฺมณํ กริตฺวา, อวิกฺขิตฺตจิตฺตา หุตฺวา สกฺกจฺจํ อุโปสถงฺคานิ สมาทิเยยฺยาม, อีทิสํ หิ อุโปสถกาลํ สมฺปตฺตานํ อมฺหากํ ชีวิตํ มา นิรตฺถกํ โหตุ.

ข้าพเจ้าขอประกาศเริ่มเรื่องความที่จะได้สมาทานรักษาอุโบสถตามกาลสมัย พร้อมไปด้วยองค์ ๘ ประการ, ให้สาธุชนซึ่งจะตั้งจิตต์สมาทานทราบทั่วก่อน แต่กาลสมาทานณบัดนี้,

ด้วยว่าวันนี้เป็นวัน { ปณฺณรสี / จาตุทฺทสี / อามาวสี / อฏฺฐมี } ดิถีที่ { ๑๕ / ๑๔ / ๘ } แห่ง

ปักษ์มาถึงแล้ว, ก็แลวันเช่นนี้ เป็นกาลที่จะได้ฟังธรรม แลทำการรักษาอุโบสถ เพื่อประโยชน์แก่การฟังธรรมนั้น, บัดนี้ ขอกุศลอันยิ่งใหญ่ คือ ตั้งจิตต์สมาทานอุโบสถ จงเกิดมีแก่เราทั้งหลาย บรรดาที่มาประชุมอยู่ ณ ที่นี้, เราทั้งหลายพึงมีจิตต์ยินดีว่า เราจะรักษาอุโบสถประกอบไปด้วยองค์ ๘ ประการ วันหนึ่งคืนหนึ่ง ณ เวลาวันนี้แล้ว, พึงตั้งจิตต์คิดเว้นไกลจากทำสัตว์ที่มีชีวิตให้ตกล่วงไป คือฆ่าเองแลใช้ให้ผู้อื่นฆ่า ๑ เว้นจากถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ให้ คือลักแลฉ้อ แลใช้ให้ลักแลฉ้อ ๑ เว้นจากกรรมที่เป็นข้าศึกแก่พรหมจรรย์ ๑ เว้นจากเจรจาคำเท็จอันไม่จริง คือล่อลวงอำพรางท่านผู้อื่น ๑ เว้นจากดื่มสุราแลเมรัยสารพัดน้ำกลั่นน้ำดอง ที่เป็นของทำผู้ดื่มแล้วให้เมาเป็นเหตุที่ตั้งแห่งความประมาท ๑ เว้นจาก

บริโภคอาหารในเวลาวิกาล ตั้งแต่อาทิตย์เที่ยงแล้วไปจนถึงอรุณขึ้นใหม่ ๑ เว้นจากฟ้อนรำขับร้องและประโคมดนตรี ดูการเล่นบรรดาเป็นข้าศึกแก่กุศล, แลทัดทรงลูบไล้ทาตัว ด้วยดอกไม้ของหอมเครื่องย้อมเครื่องแต่งต่าง ๆ ๑ เว้นจากนั่งนอนเหนือที่นั่งที่นอนอันสูง คือเตียงตั่งมีเท้าสูงเกินประมาณ, แลที่นอนใหญ่ภายในมีนุ่นแลสำลีเครื่องลาดวิจิตรงาม ๑ พึงทำความเว้นจากองค์ที่จะพึงเว้นทั้ง ๘ ประการนี้เป็นอารมณ์, อย่ามีจิตต์ฟุ้งสร้านส่งไปอื่น, พึงตั้งจิตต์สมาทานองค์อุโบสถทั้ง ๘ ประการนี้โดยเคารพเถิด, เพื่อบูชาพระผู้มีพระภาคเจ้านั้นด้วยธรรมานุธรรมปฏิบัติ, ตามสติกำลังของเราทั้งหลายที่เป็นคฤหัสถ์, ชีวิตเราทั้งหลายซึ่งเป็นมาจนถึงวันอุโบสถเช่นนี้, จงอย่าล่วงไปเปล่าจากประโยชน์เลย.

ประกาศอุโบสถแล้ว พระเทศน์ขึ้นนั่งบนธรรมาสน์อาราธนาศีลพร้อมกันว่า

มยํ ภนฺเต ติสรเณน สห, อฏฺฐงฺคสมนฺนาคตํ อุโปสถํ ยาจาม, ๓ หน. ต่อไปตั้งใจว่าตามคำที่ท่านบอก

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส. ๓ หน

พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ, ธมฺมํ สรณํ คจฺฉามิ, สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามิ, ทุติยมฺปิ พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ, ทุติยมฺปิ ธมฺมํ สรณํ คจฺฉามิ, ทุติยมฺปิ สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามิ, ตติยมฺปิ พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ, ตติยมฺปิ ธมฺมํ สรณํ คจฺฉามิ, ตติยมฺปิ สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามิ. พระว่า "สรณคมณํ นิฏฺฐิตํ หรือ ติสรณคมนํ" รับว่า อาม ภนฺเต แล้วสมาทานสิกขาบทต่อไป

๑. ปาณาติปาตา เวรมณีสิกฺขาปทํ สมาทิยามิ

๒. อทินฺนาทานา เวรมณีสิกฺขาปทํ สมาทิยามิ
๓. อพฺรหฺมจริยา เวรมณีสิกฺขาปทํ สมาทิยามิ
๔. มุสาวาทา เวรมณีสิกฺขาปทํ สมาทิยามิ
๕. สุราเมรยมชฺชปมาทฏฺฐานา เวรมณีสิกฺขา-
ปทํ สมาทิยามิ
๖. วิกาลโภชนา เวรมณีสิกฺขาปทํ สมาทิยามิ
๗. นจฺจคีตวาทิตวิสูกทสฺสนา มาลาคนฺธวิเลปน-
ธารณมณฺฑนวิภูสนฏฺฐานา เวรมณีสิกฺขาปทํ
สมาทิยามิ
๘. อุจฺจาสยนมหาสยนา เวรมณีสิกฺขาปทํ
สมาทิยามิ

ต่อท้ายสิกขาบทว่าดังนี้:—

อิมํ อฏฺฐงฺคสมนฺนาคตํ, พุทฺธปญฺญตฺตํ อุโป-
สถํ, อิมญฺจ รตฺตึ อิมญฺจ ทิวสํ, สมฺมเทว อภิรกฺขิตุํ สมาทิยามิ, ข้าพเจ้าสมาทานซึ่งอุโบสถ, อันพระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้, ประกอบด้วย

องค์ ๘ ประการนี้, เพื่อจะรักษาไว้ให้ดี ไม่ให้ขาดไม่ให้ทำลาย, ตลอดคืนหนึ่งกับวันหนึ่งนี้ (พระท่านว่า) "อิมานิ อฏฺฐ สิกฺขาปทานิ ฯลฯ รกฺขิตพฺพานิ" ดังนี้ รับว่า "อาม ภนฺเต"

สมาทานศีลจบแล้วฟังธรรมต่อไป

เมื่อพระเทศน์จบแล้ว สัตบุรุษว่าคำแสดงตนเป็นอุบาสกอุบาสิกาต่อหน้าสงฆ์ ดังนี้

อหํ พุทฺธญฺจ ธมฺมญฺจ สงฺฆญฺจ สรณํ คโต
อุปาสกตฺตํ เทเสสึ ภิกฺขุสงฺฆสฺส สมฺมุขา
เอตํ เม สรณํ เขมํ เอตํ สรณมุตฺตมํ
เอตํ สรณมาคมฺม สพฺพทุกฺขา ปมุจฺจเย
ยถาพลํ จเรยฺยาหํ สมฺมาสมฺพุทฺธสาสนํ
ทุกฺขนิสฺสรณสฺเสว ภาคี อสฺสํ อนาคเต.

ที่สวดว่า "สงฺฆญฺจ สรณํ คโต, อุปาสกตฺตํ เทเสสึ, ภาคี อสฺสํ อนาคเต" นั้น ถ้าสตรีให้เปลี่ยนว่า "สงฺฆญฺจ สรณํ คตา, อุปาสิกตฺตํ

เทเสสิ, ภาคินิสฺสํ อนาคเต".

กิจตอนเช้าจบเท่านี้

คำแปลทำวัตรเช้า ตั้งแต่ โย โส ตถาคโต เป็นต้น

พระตถาคตเจ้านั้น พระองค์ใด เป็นผู้บริสุทธิ์จากกิเลส ตรัสรู้เองชอบ ทรงประกอบด้วยวิชชาความรู้เท่าแลจรณะความประพฤติ ดำเนินด้วยพระกายวาจาใจดี ทรงทราบโลกแจ้งชัด เป็นผู้ฝึกหัดคนที่ควรทรมาน ไม่มีใครสู้ เป็นครูสั่งสอนเทวดาแลมนุษย์ ตื่นแล้วจากหลับคือกิเลส ทรงแจกคุณพิเศษแก่ประชุมชน พระผู้มีพระภาคพระองค์ใด ทรงทำให้แจ้งซึ่งโลกนี้กับทั้งเทวดา ทั้งมาร ทั้งพรหม ซึ่งหมู่สัตว์ทั้งสมณะ พราหมณ ทั้งเทวดา มนุษย์ ด้วยพระปัญญาอันยิ่งเองแล้ว ได้ทรงประกาศให้ทราบ

พระผู้มีพระภาคพระองค์ใด ทรงแสดงพระธรรม ไพเราะในเบื้องต้น ไพเราะในท่ามกลาง ไพเราะในที่สุด ทรงประกาศพรหมจรรย พร้อมทั้งอรรถ พร้อมทั้งพยัญชนะ บริบูรณ์สิ้นเชิง บริสุทธิ์สิ้นเชิง ข้าพเจ้าบูชาเฉพาะพระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น ข้าพเจ้านอบน้อมพระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น ด้วยเศียรเกล้า.

พระธรรมนั้น ส่วนใด อันพระผู้มีพระภาคตรัสดีแล้ว อันผู้ปฏิบัติเห็นเอง ให้ผลไม่มีกาล ควรที่จะเรียกว่า ท่านจงมาดูได้ ควรน้อมเข้ามาไว้ในใจ อันพวกวิญญูชนพึงรู้ได้เฉพาะตัว ข้าพเจ้าบูชาเฉพาะพระธรรมส่วนนั้น ข้าพเจ้านอบน้อมพระธรรมส่วนนั้น ด้วยเศียรเกล้า.

พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคนั้น หมู่ใด ปฏิบัติดี พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคปฏิบัติซื่อตรง พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระ

ภาค ปฏิบัติถูกต้อง พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาค ปฏิบัติสมควร พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาค นี้คือใครบ้าง คือ ๔ คู่บุรุษ (แยก) เป็นบุรุษบุทคล ๘ นี่เปนพระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาค เป็นผู้ควรรับของที่นำมาบูชา เป็นผู้ควรต้อนรับดั่งแขก เปนผู้ควรรับทักขิณาทาน เป็นผู้อันบุทคลควรกระทำอัญชลีข้าพเจ้าบูชาเฉพาะพระสงฆ์หมู่นั้น ข้าพเจ้านอบน้อมพระสงฆ์หมู่นั้น ด้วยเศียรเกล้า.

พระพุทธเจ้าพระองค์ใด เป็นผู้บริสุทธิ์ดี มีพระกรุณาอันใหญ่ดังมหาสมุทร มีพระเนตรคือพระวรญาณอันบริสุทธิ์อย่างยอดยิ่ง เป็นผู้กำจัดเสียซึ่งบาปและอุปกิเลสของโลก ข้าพเจ้าไหว้พระพุทธเจ้าพระองค์นั้น โดยเอื้อเฟื้อ พระธรรมของพระศาสดานั้น สว่างแจ่มใสเหมือนดวงประทีป (คือ) พระธรรมใด เป็นโลกุตตร

ต่างโดยประเภทแห่งมรรคและผลและอมฤตยนฤพาน และพระธรรมใด เป็นเครื่องแสดงเนื้อความแห่งโลกุตตระนั้น ข้าพเจ้าไหว้พระธรรมนั้น โดยเอื้อเฟื้อ พระสงฆ์ใด เป็นไปโดยชื่อว่าเป็นเขตอันยิ่งเหลือเกิน โดยความเป็นเขตอันดี มีธรรมอันสงบได้เห็นแล้ว ตรัสรู้ตามพระสุคตเจ้า มีความโลภอันละได้แล้ว เป็นพระอริยบุทคล มีปัญญา ข้าพเจ้าไหว้พระสงฆ์นั้น โดยเอื้อเฟื้อ บุญส่วนใด อันข้าพเจ้าไหว้ซึ่งวัตถุ ๓ ควรบูชาอย่างยิ่งโดยส่วนเดียว ได้ก่อสร้าง ดั่งกล่าวมาแล้วอย่างนี้ ขออุปัทหวะทั้งปวง จงอย่ามีแก่ข้าพเจ้าเลย เพราะความศักดิ์สิทธิ์ของอานุภาพแห่งบุญนั้น.

พระตถาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า บังเกิดขึ้นแล้วในโลกนี้ อนึ่ง พระธรรมเปนนิยยานิกธรรม เป็นไปเพื่อสงบระงับกิเลส เป็นไปเพื่อ

ปรินิพพาน (ดับเพลิงกิเลสและกองทุกข์) ดำเนินไปสู่ความตรัสรู้ อันพระสุคตเจ้า ทรงประกาศไว้แล้ว ข้าพเจ้าทั้งหลาย ได้ฟังพระธรรมนั้นแล้ว จึงทราบอย่างนี้ว่า แม้ความเกิด เป็นทุกข์ แม้ความแก่ ก็เป็นทุกข์ แม้ความตาย ก็เป็นทุกข์ แม้ความโศก และความพิไรรำพัน และความทุกข์กายทุกข์ใจ และความคับใจ ก็ล้วนเป็นทุกข์ ความประจวบกับสัตวะและสังขารที่ไม่รักก็เป็นทุกข์ ปรารถนาไม่ได้อันใด (สมหวัง) แม้อันนั้น ก็เป็นทุกข์ โดยย่อ อุปาทานักขันธทั้ง ๕ เป็นทุกข์, อุปาทานักขันธ ๕ คืออะไรบ้าง อุปาทานักขันธคือรูป อุปาทานักขันธคือเวทนา อุปาทานักขันธคือสัญญา อุปาทานักขันธคือสังขาร อุปาทานักขันธคือวิญญาณ เพื่อความกำหนดรู้อุปาทานักขันธทั้ง ๕ เหล่าไรเล่า พระผู้มีพระภาคเจ้านั้น เมื่อทรงพระชนม์อยู่ ย่อม

ทรงฝึกสาวกทั้งหลาย มากอย่างนี้ ก็และพระวาจาของพระผู้มีพระภาคเจ้านั้น มีส่วนอย่างนี้เป็นไปมาก ในสาวกทั้งหลายว่า รูปไม่เที่ยง เวทนาไม่เที่ยง สัญญาไม่เที่ยง สังขารไม่เที่ยง วิญญาณไม่เที่ยง รูปไม่ใช่ตัวตน เวทนาไม่ใช่ตัวตน สัญญาไม่ใช่ตัวตน สังขารไม่ใช่ตัวตน วิญญาณไม่ใช่ตัวตน สังขารทั้งปวง ไม่เที่ยง ธรรมทั้งปวง ไม่ใช่ตัวตน ดังนี้ ข้าพเจ้าเหล่านั้น ถึงพระผู้มีพระภาคเจ้านั้น แม้เสด็จปรินิพพานนานมาแล้ว กับทั้งพระธรรม และพระสงฆ์ เป็นสรณะ (ที่ระลึก ที่พึ่ง) ย่อมกระทำในใจ ย่อมปฏิบัติตามคำสั่งสอน ของพระผู้มีพระภาคเจ้านั้น ตามสติกำลังด้วยความตั้งใจว่า พวกเรา เป็นผู้อันความเกิดความแก่และความตาย ความโศก ความพิไรรำพัน ความทุกข์กาย ความทุกข์ใจ ความคับใจ ครอบงำแล้ว อัน

ทุกข์เบียดเบียนแล้ว อันทุกข์แวดล้อมแล้ว ทำไฉนความทำที่สุด แห่งกองทุกข์ทั้งสิ้นอันนี้ จะพึงปรากฏ (แก่พวกเรา) ดังนี้ ขอความปฏิบัติ ของข้าพเจ้าทั้งหลายนั้น ๆ จงเป็นไปเพื่อความทำที่สุด แห่งกองทุกข์ทั้งสิ้นอันนี้เถิด.

จบทำวัตรเช้าแปล

ทำวัตรค่ำ

ตอนบ่ายหรือตอนค่ำ เวลาบ่ายประชุมกัน นมัสการพระรัตนตรัยและสวดมนต์

หัวหน้านำว่า อรหํ ฯลฯ สงฺฆํ นมามิ เหมือนตอนเช้า.

นำทำวัตรต่อไปว่าดังนี้

หนฺททานิ มยนฺตํ ภควนฺตํ วาจาย อภิคายิตุํ ปุพฺพภาคนมการญฺเจว พุทฺธานุสฺสตินยญฺจ กโรม เส.

สวดพร้อมกัน

นโม ฯลฯ สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส. ๓ หน แล้วต่อไปว่า

ตํ โข ปน ภควนฺตํ เอวํ กลฺยาโณ กิตฺติสทฺโท อพฺภุคฺคโต, อิติปิ โส ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ, วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สุคโต

โลกวิทู, อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ สตฺถา เทวมนุสฺสานํ พุทฺโธ ภควาติ ฯ หยุดระลึกความในพุทธคุณตามควร

(นำ) หนฺท มยํ พุทฺธาภิคีติ กโรม เส.

สวดพร้อมกัน

พุทฺธวารหนฺตวรตาทิคุณาภิยุตฺโต,
สุทฺธาภิญาณกรุณาหิ สมาคตตฺโต,
โพเธสิ โย สุชนตํ กมลํว สูโร,
วนฺทามหํ ตมรณํ สิรสา ชิเนนฺทํ,
พุทฺโธ โย สพฺพปาณีนํ สรณํ เขมมุตฺตมํ
ปฐมานุสฺสติฏฺฐานํ วนฺทามิ ตํ สิเรนหํ
พุทฺธสฺสาหสฺมิ ทาโส ว พุทฺโธ เม สามิกิสฺสโร
พุทฺโธ ทุกฺขสฺส ฆาตา จ วิธาตา จ หิตสฺส เม
พุทฺธสฺสาหํ นิยฺยาเทมิ สรีรญฺชีวิตญฺจิทํ
วนฺทนฺโตหํ จริสฺสามิ พุทฺธสฺเสว สุโพธิตํ
นตฺถิ เม สรณํ อญฺญํ พุทฺโธ เม สรณํ วรํ

เอเตน สจฺจวชฺเชน วฑฺเฒยฺยํ สตฺถุ สาสเน
พุทฺธํ เม วนฺทมาเนน ยํ ปุญฺญํ ปสุตํ อิธ
สพฺพพฺปิ อนฺตรายา เม มาเหสุํ ตสฺส เตชสา

จบคาถานี้แล้วกราบหมอบลงว่า

กาเยน วาจาย ว เจตสา วา,
พุทฺเธ กุกมฺมํ ปกตํ มยา ยํ,
พุทฺโธ ปฏิคฺคณฺหตุ อจฺจยนฺตํ,
กาลนฺตเร สํวริตุํ ว พุทฺเธ.

ลุกขึ้นนั่งคุกเข่า

(นำ) หนฺท มยํ ธมฺมานุสฺสตินยํ กโรม เส.

สวดพร้อมกัน

สฺวากฺขาโต ภควตา ธมฺโม, สนฺทิฏฺฐิโก อกาลิโก เอหิปสฺสิโก, โอปนยิโก ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺโพ วิญฺญูหีติ ฯ หยุดระลึกความในธรรมคุณตามสมควร

(นำ) หนฺท มยํ ธมฺมาภิคีตึ กโรม เส.

สวดพร้อมกัน

สฺวากฺขาตตาทิคุณโยควเสน เสยฺโย,
โย มคฺคปากปริยตฺติวิโมกฺขเภโท,
ธมฺโม กุโลกปตนา ตทธาริธาริ,
วนฺทามหํ ตมหรํ วรธมฺมเมตํ,

ธมฺโม โย สพฺพปาณีนํ สรณํ เขมมุตฺตมํ
ทุติยานุสฺสติฏฺฐานํ วนฺทามิ ตํ สิเรน หํ
ธมฺมสฺสาหสฺมิ ทาโส ว ธมฺโม เม สามิกิสฺสโร
ธมฺโม ทุกฺขสฺส ฆาตา จ วิธาตา จ หิตสฺส เม
ธมฺมสฺสาหํ นิยฺยาเทมิ สรีรญฺชีวิตญฺจิทํ
วนฺทนฺโตหํ จริสฺสามิ ธมฺมสฺเสว สุธมฺมตํ
นตฺถิ เม สรณํ อญฺญํ ธมฺโม เม สรณํ วรํ
เอเตน สจฺจวชฺเชน วฑฺเฒยฺยํ สตฺถุสาสเน
ธมฺมํ เม วนฺทมาเนน ยํ ปุญฺญํ ปสุตํ อิธ
สพฺเพปิ อนฺตรายา เม มาเหสุํ ตสฺส เตชสา

จบคาถานี้แล้วกราบหมอบลงว่า

กาเยน วาจาย ว เจตสา วา,
ธมฺเม กุกมฺมํ ปกตํ มยา ยํ,
ธมฺโม ปฏิคฺคณฺหตุ อจฺจยนฺตํ,
กาลนฺตเร สํวริตุํ ว ธมฺเม.

ลุกขึ้นนั่งคุกเข่า

(นำ) หนฺท มยํ สงฺฆานุสฺสตินยํ กโรม เส.

สวดพร้อมกัน

สุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ, อุชุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ, ญายปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ, สามีจิปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ, ยทิทํ จตฺตาริ ปุริสยุคานิ อฏฺฐ ปุริสปุคฺคลา, เอส ภควโต สาวกสงฺโฆ, อาหุเนยฺโย ปาหุเนยฺโย ทกฺขิเณยฺโย อญฺชลีกรณีโย, อนุตฺตรํ ปุญฺญกฺเขตฺตํ โลกสฺสาติ. หยุดระลึกความในสังฆคุณตามควร

(นำ) หนฺท มยํ สงฺฆาภิคีติํ กโรม เส.

สวดพร้อมกัน

สทฺธมฺมโช สุปฏิปตฺคุณาภิยุตฺโต,
โยฏฺฐพฺพิโธ อริยปุคฺคลสงฺฆเสฏฺโฐ,
สีลาทิธมฺมปวราสยกายจิตฺโต,
วนฺทามหํ ตมริยานคณํ สุสุทฺธํ,

สงฺโฆ โย สพฺพปาณีนํ สรณํ เขมมุตฺตมํ
ตติยานุสฺสติฏฺฐานํ วนฺทามิ ตํ สิเรนหํ
สงฺฆสฺสาหสฺมิ ทาโส ว สงฺโฆ เม สามิกิสฺสโร
สงฺโฆ ทุกฺขสฺส ฆาตา จ วิธาตา จ หิตสฺส เม
สงฺฆสฺสาหํ นิยฺยาเทมิ สรีรญฺชีวิตญฺจิทํ
วนฺทนฺโตหํ จริสฺสามิ สงฺฆสฺโสปฏิปนฺนตํ
นตฺถิ เม สรณํ อญฺญํ สงฺโฆ เม สรณํ วรํ
เอเตน สจฺจวชฺเชน วฑฺเฒยฺยํ สตฺถุ สาสเน
สงฺฆํ เม วนฺทมาเนน ยํ ปุญฺญํ ปสุตํ อิธ
สพฺเพปิ อนฺตรายา เม มา เหสุํ ตสฺส เตชสา

จบคาถานี้แล้วกราบหมอบลงว่า

กาเยน วาจาย ว เจตสาวา,
สงฺเฆ กุกมฺมํ ปกตํ มยายํ,
สงฺโฆ ปฏิคฺคณฺหตุ อจฺจยนฺตํ,
กาลนฺตเร สํวริตุํ ว สงฺเฆ.

ที่สวดว่า	พุทฺธสฺสาหสฺมิ ธมฺมสฺสาหสฺมิ สงฺฆสฺสาหสฺมิ	ทาโส ว นั้น ถ้า
สตรีให้เปลี่ยนว่า	พุทฺธสฺสาหสฺมิ ธมฺมสฺสาหสฺมิ สงฺฆสฺสาหสฺมิ	ทาสี ว.
อีกแห่งหนึ่งว่า	พุทฺธํ เม วนฺทมาเนน ธมฺมํ เม วนฺทมาเนน สงฺฆํ เม วนฺทมาเนน	ให้
เปลี่ยนว่า	พุทฺธํ เม วนฺทมานาย ธมฺมํ เม วนฺทมานาย สงฺฆํ เม วนฺทมานาย	นอกนั้น

สวดเหมือนกัน

จบทำวัตรค่ำตามปกติเท่านี้.

(นำสวดมนต์ต่อไป) หนฺท มยํ พุทฺธสฺส ภควโต ปุพฺพภาคนมการํ กโรม เส.

สวดพร้อมกัน

นโม ฯลฯ สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส. ๓ หน

(นำ) หนฺท มยํ สรณคมนปาฐํ ภณาม เส.

สวดพร้อมกัน

พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ, ธมฺมํ สรณํ คจฺฉามิ, สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามิ, ทุติยมฺปิ พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ, ทุติยมฺปิ ธมฺมํ สรณํ คจฺฉามิ, ทุติยมฺปิ สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามิ, ตติยมฺปิ พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ, ตติยมฺปิ ธมฺมํ สรณํ คจฺฉามิ, ตติยมฺปิ สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามิ.

(นำ) หนฺท มยํ เขมาเขมสฺรณทีปิกา คาถาโย ภณาม เส ฯ

สวดพร้อมกัน

พหุํ เว สรณํ ยนฺติ ปพฺพตานิ วนานิ จ

อารามรุกฺขเจตฺยานิ มนุสฺสา ภยตชฺชิตา
เนตํ โข สรณํ เขมํ เนตํ สรณมุตฺตมํ
เนตํ สรณมาคมฺม สพฺพทุกฺขา ปมุจฺจติ
โย จ พุทฺธญฺจ ธมฺมญฺจ สงฺฆญฺจ สรณํ คโต
จตฺตาริ อริยสจฺจานิ สมฺมปฺปญฺญาย ปสฺสติ
ทุกฺขํ ทุกฺขสมุปฺปาทํ ทุกฺขสฺส จ อติกฺกมํ
อริยญฺจฏฺฐงฺคิกํ มคฺคํ ทุกฺขูปสมคามินํ
เอตํ โข สรณํ เขมํ เอตํ สรณมุตฺตมํ
เอตํ สรณมาคมฺม สพฺพทุกฺขา ปมุจฺจตีติ.

(นำ) หนฺท มยํ นตฺถิ เม สรณํ อญฺญนฺตีอาทิกา สจฺจกิริยคาถาโย ภณาม เส.

สวดพร้อมกัน

นตฺถิ เม สรณํ อญฺญํ พุทฺโธ เม สรณํ วรํ
เอเตน สจฺจวชฺเชน โสตฺถิ เม โหตุ สพฺพทา
นตฺถิ เม สรณํ อญฺญํ ธมฺโม เม สรณํ วรํ
เอเตน สจฺจวชฺเชน โสตฺถิ เม โหตุ สพฺพทา

นตฺถิ เม สรณํ อญฺญํ สงฺโฆ เม สรณํ วรํ
เอเตน สจฺจวชฺเชน โสตฺถิ เม โหตุ สพฺพทา.

(นำ) หนฺท มยํ มหาการุณิโก นาโถติอาทิกา คาถาโย ภณาม เส.

สวดพร้อมกัน

มหาการุณิโก นาโถ อตฺถาย สพฺพปาณินํ
ปูเรตฺวา ปารมี สพฺพา ปตฺโต สมฺโพธิมุตฺตมํ
เอเตน สจฺจวชฺเชน มา โหนฺตุ สพฺพุปทฺทวา
มหาการุณิโก นาโถ หิตาย สพฺพปาณินํ
ปูเรตฺวา ปารมี สพฺพา ปตฺโต สมฺโพธิมุตฺตมํ
เอเตน สจฺจวชฺเชน มา โหนฺตุ สพฺพุปทฺทวา
มหาการุณิโก นาโถ สุขาย สพฺพปาณินํ
ปูเรตฺวา ปารมี สพฺพา ปตฺโต สมฺโพธิมุตฺตมํ
เอเตน สจฺจวชฺเชน มา โหนฺตุ สพฺพุปทฺทวา.

คำบูชาปัจจเวกขณองค์อุโบสถทั้ง ๘

(นำ) หนฺท มยํ อุโปสถงฺคปจฺจเวกฺขณปาฐํ

ภณาม เส.

สวดพร้อมกัน

๑ ยาวชีวํ อรหนฺโต ปาณาติปาตํ ปหาย, ปาณาติปาตา ปฏิวิรตา, นิหิตทณฺฑา นิหิตสตฺถา ลชฺชี ทยาปนฺนา สพฺพปาณภูตหิตานุกมฺปี วิหรนฺติ, อหมฺปชฺช อิมญฺจ รตฺตึ อิมญฺจ ทิวสํ, ปาณาติปาตํ ปหาย, ปาณาติปาตา ปฏิวิรโต, นิหิตทณฺโฑ นิหิตสตฺโถ, ลชฺชี ทยาปนฺโน สพฺพปาณภูตหิตานุกมฺปี วิหรามิ, อิมินาปิ องฺเคน อรหตํ อนุกโรมิ, อุโปสโถ จ เม อุปวุตฺโถ ภวิสฺสติ.

๒. ยาวชีวํ อรหนฺโต อาทินฺนาทานํ ปหาย, อทินฺนาทานา ปฏิวิรตา, ทินฺนาทายี ทินฺนปาฏิกงฺขี, อเถเนน สุจิภูเตน อตฺตนา วิหรนฺติ, อหมฺปชฺช อิมญฺจ รตฺตึ อิมญฺจ ทิวสํ, อทินฺนาทานํ ปหาย, อทินฺนาทานา ปฏิวิรโต, ทินฺนาทายี ทินฺนปาฏิกงฺขี, อเถเนน สุจิภูเตน อตฺตนา วิหรามิ, อิมินาปิ

องฺเคน อรหตํ อนุกโรมิ, อุโปสโถ จ เม อุปวุตฺโถ ภวิสฺสติ.

๓. ยาวชีวํ อรหนฺโต, อพฺรหฺมจริยํ ปหาย, พฺรหฺมจารี อาราจารี วิรตา เมถุนา คามธมฺมา, อหมฺปชฺช อิมญฺจ รตฺตึ อิมญฺจ ทิวสํ, อพฺรหฺมจริยํ ปหาย, พฺรหฺมจารี อาราจารี วิรโต เมถุนา คามธมฺมา, อิมินาปี องฺเคน อรหตํ อนุกโรมิ, อุโปสโถ จ เม อุปวุตฺโถ ภวิสฺสติ.

๔. ยาวชีวํ อรหนฺโต, มุสาวาทํ ปหาย, มุสาวาทา ปฏิวิรตา, สจฺจวาที สจฺจสนฺธา เจตา ปจฺจยิกา อวิสํวาทกา โลกสฺส, อหมฺปชฺช อิมญฺจ รตฺตึ อิมญฺจ ทิวสํ, มุสาวาทํ ปหาย, มุสาวาทา ปฏิวิรโต, สจฺจวาที สจฺจสนฺโธ เจโต ปจฺจยิโก อวิสํวาทโก โลกสฺส, วิมินาปี องฺเคน อรหตํ อนุกโรมิ, อุโปสโถ จ เม อุปวุตฺโถ ภวิสฺสติ.

๕. ยาวชีวํ อรหนฺโต, สุราเมรยมชฺชปฺปมา-

ทฏฺฐานํ ปหาย, สุราเมรยมชฺชปฺปมาทฏฺฐานา ปฏิวิรตา, อหมฺปชฺช อิมญฺจ รตฺตึ อิมญฺจ ทิวสํ, สุราเมรยมชฺชปฺปมาทฏฺฐานํ ปหาย, สุราเมรย-มชฺชปฺปมาทฏฺฐานา ปฏิวิรโต, อิมินาปิ องฺเคน อรหตํ อนุกโรมิ, อุโปสโถ จ เม อุปวุตฺโถ ภวิสฺสติ.

๖. ยาวชีวํ อรหนฺโต, เอกภตฺติกา รตฺตูปรตา วิรตา วิกาลโภชนา, อหมฺปชฺช อิมญฺจ รตฺตึ อิมญฺจ ทิวสํ, เอกภตฺติโก รตฺตูปรโต วิรโต วิกาลโภชนา, อิมินาปิ องฺเคน อรหตํ อนุกโรมิ, อุโปสโถ จ เม อุปวุตฺโถ ภวิสฺสติ.

๗. ยาวชีวํ อรหนฺโต, นจฺจคีตวาทิตวิสูก-ทสฺสนา, มาลาคนฺธวิเลปนธารณมณฺฑนวิภูส-นฏฺฐานา ปฏิวิรตา, อหมฺปชฺช อิมญฺจ รตฺตึ อิมญฺจ ทิวสํ, นจฺจคีตวาทิตวิสูกทสฺสนา, มาลา-คนฺธวิเลปนธารณมณฺฑนวิภูสนฏฺฐานา ปฏิวิรโต,

อิมินาปิ องฺเคน อรหตํ อนุกโรมิ, อุโปสโถ จ เม อุปวุตฺโถ ภวิสฺสติ.

๘. ยาวชีวํ อรหนฺโต, อุจฺจาสยนมหาสยนํ ปหาย, อุจฺจาสยนมหาสยนา ปฏิวิรตา นีจเสยฺยํ กปฺเปนฺติ มญฺจเก วา ติณสนฺถรเก วา, อหมฺปชฺช อิมญฺจ รตฺตึ อิมญฺจ ทิวสํ, อุจฺจาสยนมหาสยนํ ปหาย, อุจฺจาสยนมหาสยนา ปฏิวิรโต, นีจเสยฺยํ กปฺเปมิ มญฺจเก วา ติณสนฺถรเก วา, อิมินาปิ องฺเคน อรหตํ อนุกโรมิ, อุโปสโถ จ เม อุปวุตฺโถ ภวิสฺสติ.

สตรีพึงเล่าบ่นแลสวด โดยพยัญชนะ เปน อิตถีลิงคพากย์ จะยกขึ้นแสดงแต่บทแปลก ใน ๘ องค์นั้นตามลำดับ ๑ ปฏิวิรตา นิหิตทณฺฑา นิหิตสตฺถา ลชฺชินี ทยาปนฺนา สพฺปาณภูต-หิตานุกมฺปินี ๒ ปฏิวิรตา ทินฺนาทายินี ทินฺน-ปาฏิกงฺขินี ๓ ปฏิวิรตา พฺรหฺมจารินี อาราจารินี

วิรตา ๔ ปฏิวิรตา สจฺจวาทินี สจฺจสนฺธา เจตา ปจฺจยิกา อวิสํวาทิกา ๕ ปฏิวิรตา ๖ เอกภตฺติกา รตฺตูปรตา วิรตา ๗ ปฏิวิรตา ๘ ปฏิวิรตา แปลก แต่เท่านี้ นอกนั้นไม่แปลก.

จบคำปัจจเวกขณองค์อุโบสถเท่านี้

โพธิปักขิยธรรมย่อ

สมเดจพระพุทธโฆษาจารย์เรียบเรียง ตามนัยของท่านเจ้าคุณชลโธปมคุณมุนี (พุธ) เจ้าคณะจังหวัดชลบุรี ผู้เป็นพระอุปัชฌายะแต่งไว้คำมคธดั่งต่อไปนี้

จตฺตาโร จตฺตาโร จตุโร
อโถ ปญฺเจว ปญฺจ จ
สตฺต อฏฺฐ อิเม ธมฺมา
โพธิปกฺขิยนามกา.

จตฺตาโร สติปฏฺฐานา: กายานุปสฺสนาสติปฏฺฐานํ, เวทนานุปสฺสนาสติปฏฺฐานํ, จิตฺตานุปสฺสนาสติปฏฺฐานํ, ธมฺมานุปสฺสนาสติปฏฺฐานํ.

จตฺตาโร สมฺมปฺปธานา: อนุปฺปนฺนานํ ปาปกานํ อกุสลานํ ธมฺมานํ อนุปฺปาทาย สมฺมปฺปธานํ, อุปฺปนฺนานํ ปาปกานํ อกุสลานํ ธมฺมานํ ปหานาย สมฺมปฺปธานํ, อนุปฺปนฺนานํ กุสลานํ ธมฺมานํ อุปฺปาทาย สมฺมปฺปธานํ, อุปฺปนฺนานํ กุสลานํ ธมฺมานํ ภิยฺโยภาวาย สมฺมปฺปธานํ.

จตฺตาโร อิทฺธิปาทา: ฉนฺทิทฺธิปาโท, วิริยิทฺธิปาโท, จิตฺติทฺธิปาโท, วีมํสิทฺธิปาโท.

ปญฺจินฺทฺริยานิ: สทฺธินฺทฺริยํ, วิริยินฺทฺริยํ, สตินฺทฺริยํ, สมาธินฺทฺริยํ, ปญฺญินฺทฺริยํ.

ปญฺจ พลานิ: สทฺธาพลํ, วิริยพลํ, สติพลํ, สมาธิพลํ, ปญฺญาพลํ.

สตฺต โพชฺฌงฺคา: สติสมฺโพชฺฌงฺโค, ธมฺมวิจยสมฺโพชฺฌงฺโค, วิริยสมฺโพชฺฌงฺโค, ปีติสมฺโพชฺฌงฺโค, ปสฺสทฺธิสมฺโพชฺฌงฺโค, สมาธิสมฺโพชฺฌงฺโค, อุเปกฺขาสมฺโพชฺฌงฺโค.

อริโย อฏฺฐงฺคิโก มคฺโค: สมฺมาทิฏฺฐิ, สมฺมาสงฺกปฺโป, สมฺมาวาจา, สมฺมากมฺมนฺโต สมฺมาอาชีโว, สมฺมาวายาโม, สมฺมาสติ, สมฺมาสมาธิ.

คำแปล

(จตฺตาโร จตฺตาโร จตุโร อโถ ปญฺเจว ปญฺจ จ สตฺต อฏฺฐ อิเม ธมฺมา) ธรรม ๔, ๔, ๔, แล ๕, ๕, ๗, ๘ เหล่านี้ ชื่อว่าโพธิปักขิยธรรม คือธรรมเป็นไปในฝ่ายปัญญาเป็นเครื่องตรัสรู้.

๑ (จตฺตาโร สติปฏฺฐานา) สติปัฏฐาน ๔ คือ (กายานุปสฺสนาสติปฏฺฐานํ) กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน ๑ (เวทนานุปสฺสนาสติปฏฺฐานํ) เวทานุปัสสนาสติปัฏฐาน ๑ (จิตฺตานุปสฺสนาสติปฏฺฐานํ) จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน ๑ (ธมฺมานุปสฺสนาสติปฏฺฐานํ) ธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ๑.

๒ (จตฺตาโร สมฺมปฺปธานา) สัมมัปปธาน ๔ คือ (อนุปฺปนฺนานํ ปาปกานํ อกุสลานํ ธมฺมานํ อนุปฺปาทาย สมฺมปฺปธานํ) ตั้งความเพียรหมั่นชอบ เพื่อยังบาปอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดขึ้นไม่ให้เกิดขึ้น ๑ (อุปฺปนฺนานํ ปาปกานํ อกุสลานํ ธมฺมานํ ปหานาย สมฺมปฺปธานํ) ตั้งความเพียรมั่นชอบ เพื่อละบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว ๑ (อนุปฺปนฺนานํ กุสลานํ ธมฺมานํ อุปฺปาทาย สมฺมปฺปธานํ) ตั้งความเพียรมั่นชอบ เพื่อยัง

กุศลธรรมที่ยังไม่เกิดขึ้นให้เกิดขึ้น ๑ (อุปฺปนฺนานํ กุสลานํ ธมฺมานํ ภิยฺโยภาวาย สมฺมปฺปธานํ) ตั้งความเพียรมั่นชอบ เพื่อยังกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วให้มียิ่งขึ้น ๑.

๓ (จตฺตาโร อิทฺธิปาทา) อิทธิบาท ๔ คือ (ฉนฺทิทฺธิปาโท) อิทธิบาทคือความพอใจ ๑ (วิริยิทฺธิปาโท) อิทธิบาทคือความเพียร ๑ (จิตฺติทฺธิปาโท) อิทธิบาทคือจิตต์ ๑ (วิมํสิทฺธิปาโท) อิทธิบาทคือปัญญา ๑.

๔ (ปญฺจินฺทฺริยานิ) อินทรีย์ ๕ คือ (สทฺธินฺทฺริยํ) อินทรีย์คือสัทธา ๑ (วิริยินฺทฺริยํ) อินทรีย์คือความเพียร ๑ (สตินฺทฺริยํ) อินทรีย์คือสติ ๑ (สมาธินฺทฺริยํ) อินทรีย์คือสมาธิ ๑ (ปญฺญินฺทฺริยํ) อินทรีย์คือปัญญา ๑.

๕ (ปญฺจ พลานิ) พละ ๕ คือ (สทฺธาพลํ) พละคือสัทธา ๑ (วิริยพลํ) พละคือความเพียร ๑

(สติพลํ) พละคือสติ ๑ (สมาธิพลํ) พละคือสมาธิ ๑ (ปญฺญาพลํ) พละคือปัญญา ๑.

๖ (สตฺต โพชฺฌงฺคา) โพชฌงค์ ๗ คือ (สติสมฺโพชฺฌงฺโค) สัมโพชฌงค์คือสติ ๑ (ธมฺมวิจยสมฺโพชฺฌงฺโค) สัมโพชฌงค์คือปัญญาเลือกเฟ้นธรรม ๑ (วิริยสมฺโพชฺฌงฺโค) สัมโพชฌงค์คือความเพียร ๑ (ปีติสมฺโพชฺฌงฺโค) สัมโพชฌงค์คือปีติอิ่มกายจิตต์ ๑ (ปสฺสทฺธิสมฺโพชฺฌงฺโค) สัมโพชฌงค์คือปัสสัทธิระงับกระวนกระวายกายจิตต์ ๑ (สมาธิสมฺโพชฺฌงฺโค) สัมโพชฌงค์คือสมาธิ ๑ (อุเปกฺขาสมฺโพชฺฌงฺโค) สัมโพชฌงค์คืออุเบกขาจิตต์เป็นกลาง ๑.

๗ (อริโย อฏฺฐงฺคิโก มคฺโค) อริยมรรคมีองค์ ๘ คือ (สมฺมาทิฏฺฐิ) ความเห็นชอบ ๑ (สมฺมาสงฺกปฺโป) ความดำริชอบ ๑ (สมฺมา-

วาจา) วาจาชอบ ๑ (สมฺมากมฺมนฺโต) ทำด้วยกายชอบ ๑ (สมฺมาอาชีโว) เลี้ยงชีวิตชอบ ๑ (สมฺมาวายาโม) เพียรพยายามชอบ ๑ (สมฺมาสติ) สติชอบ ๑ (สมฺมาสมาธิ) สมาธิชอบ ๑ ด้วยประการฉะนี้แล.

กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน แปลว่าอารมณ์เป็นที่ตั้งแห่งสติประกอบด้วยปัญญาที่ตามพิจารณาเห็นกาย. สัมมัปธปาน ความเพียรเป็นที่ตั้งมั่นชอบ ฯ อิทธิบาท คุณเป็นเครื่องให้สำเร็จความประสงค์. อินทรีย์ เป็นใหญ่. พละ กำลังใจ. โพชฌงค์ ธรรมสามัคคีเป็นองค์แห่งปัญญาเครื่องตรัสรู้ โพชฌงค์กับสัมโพชฌงค์ ต่างแต่พยัญชนะ เนื้อความเหมือนกัน เช่น ผัสสกับสัมผัสส แลปัจเจกพุทธเจ้ากับปัจเจกสัมพุทธเจ้า ฉะนั้น.

สวดมนต์จบแล้ว อาราธนาธรรมว่าดั่งนี้

จาตุทฺทสี ปณฺณรสี ยา จ ปกฺขสฺส อฏฺฐมี กาลา พุทฺเธน ปญฺญตฺตา สทฺธมฺมสฺสวนสฺสิเม

จาตุทฺทสี
ปณฺณรสี } อยนฺทานิ สมฺปตฺตา อภิลกฺขิตา
อฏฺฐมีโข

เตนายํ ปริสา ธมฺมํ โสตุํ อิธ สมาคตา
สาธุ อยฺโย ภิกฺขุสงฺโฆ กโรตุ ธมฺมเทสนํ
อยญฺจ ปริสา สพฺพา อฏฺฐิกตฺวา สุณาตุ ตนฺติ.

พระขึ้นเทศน์ ๆ จบ พระเณรสวด ยา เทวตา แล้ว ว่าคำขอขมาโทษพระรัตนตรัย ดั่งนี้

กาเยน วาจาย ว เจตสา วา,
พุทฺเธ กุกมฺมํ ปกตํ มยา ยํ,
พุทฺโธ ปฏิคฺคณฺหตุ อจฺจยนฺตํ,
กาลนฺตเร สํวริตุํ ว พุทฺเธ,

กาเยน วาจาย ว เจตสา วา,
ธมฺเม กุกมฺมํ ปกตํ มยา ยํ,
ธมฺโม ปฏิคฺคณฺหตุ อจฺจยนฺตํ,
กาลนฺตเร สํวริตุํ ว ธมฺเม,
กาเยน วาจาย ว เจตสา วา,
สงฺเฆ กุกมฺมํ ปกตํ มยา ยํ,
สงฺโฆ ปฏิคฺคณฺหตุ อจฺจยนฺตํ,
กาลนฺตเร สํวริตุํ ว สงฺเฆ.

เมื่อสวดแล้วมีวิธีอำลาว่าดังนี้

หนฺททานิ มยํ ภนฺเต คจฺฉาม, พหุกิจฺจา มยํ พหุกรณียา, (พระตอบ) "ยสฺสทานิ ตุเมฺห กาลํ มญฺญถ" รับว่า "สาธุ ภนฺเต"

กิจตอนบ่ายจบเท่านี้

ทำวัตรคำแปล

พระพุทธคุณ

ตั้งแต่คำว่า ตํ โข ปน ภควนฺตํ เป็นต้น

ก็แลเกียรติศัพท์ อันไพเราะ ของพระผู้มีพระภาคนั้น ระบือไปแล้ว อย่างนี้ว่า แม้เพราะเหตุนี้ พระผู้มีพระภาคนั้น เป็นผู้บริสุทธิ์จากกิเลส ตรัสรู้เองชอบ ทรงประกอบด้วยวิชชาความรู้เท่าแลจรณะความประพฤติ ดำเนินด้วยพระกายวาจาใจดี ทรงทราบโลกแจ้งชัด เป็นผู้ฝึกหัดคนที่ควรทรมาน ไม่มีใครสู้ เป็นครูสั่งสอนเทวดาแลมนุษย์ ตื่นแล้วจากหลับ คือกิเลส ทรงแจกคุณพิเศษแก่ประชุมชน ดั่งนี้

พระพุทธเจ้า พระองค์ใด ทรงประดับด้วยพระคุณ มีความเป็นผู้ไกลกิเลส ผู้ประเสริฐ เป็นต้น มีพระบวรสันดานประกอบด้วยพระ

บริสุทธิคุณ และพระปัญญาคุณ แลพระกรุณาคุณ ยังประชุมสาธุชนให้เบิกบานแล้ว (ด้วยคุณพิเศษ) เหมือนอาทิตย์ยังดอกบัวให้บาน ฉะนั้น ข้าพเจ้าไหว้พระพุทธเจ้าพระองค์นั้น ผู้ไม่มีข้าศึกคือกิเลส เป็นใหญ่กว่าผู้ชนะข้าศึกคือกิเลส ด้วยเศียรเกล้า

พระพุทธเจ้า พระองค์ เป็นสรณะอันเกษมอุดม ของสรรพสัตว์ ข้าพเจ้าไหว้พระพุทธเจ้าพระองค์นั้น เป็นที่ตั้งแห่งความระลึกที่ ๑ ด้วยเศียรเกล้า ข้าพเจ้าขอเป็นทาษของพระพุทธเจ้าทีเดียว พระพุทธเจ้าเป็นนายเป็นใหญ่ของข้าพเจ้า พระพุทธเจ้า ทรงกำจัดเสียซึ่งทุกข์ แลทรงอำนวยซึ่งประโยชน์เกื้อกูลแก่ข้าพเจ้า ข้าพเจ้าขอมอบกายกับทั้งชีวิตอันนี้ถวายแด่พระพุทธเจ้า ข้าพเจ้าไหว้อยู่ซึ่งความตรัสรู้ดี ของพระพุทธเจ้าแท้จริง จักประพฤติ

(ตาม) สรณะอื่นของข้าพเจ้าไม่มี พระพุทธเจ้าเป็นสรณะอันประเสริฐของข้าพเจ้า ขอข้าพเจ้าพึงเจริญในพระศาสนา ของพระศาสดา ด้วยอันกล่าวคำสัตย์นี้ บุญส่วนใด อันข้าพเจ้าไหว้พระพุทธเจ้าสร้างสมแล้ว ในที่นี้ ขออันตรายแม้ทั้งปวง อย่าได้มีแก่ข้าพเจ้า เพราะเดชแห่งบุญส่วนนั้น

กรรมชั่วใดอันข้าพเจ้ากระทำแล้ว ในพระพุทธเจ้า ด้วยกาย หรือด้วยวาจา หรือด้วยใจ ขอพระพุทธเจ้า จงรับซึ่งกรรมชั่วนั้นอันเป็นโทษผิดที่ล่วงไปแล้ว เพื่อจะระวัง ในพระพุทธเจ้า ในการเบื้องหน้าต่อไป

พระธรรมคุณ

พระธรรม อันพระผู้มีพระภาค ตรัสดีแล้ว อันผู้ปฏิบัติเห็นเอง ให้ผลไม่มีกาล ควรที่จะเรียกว่าท่านจงมาดูได้ ควรน้อมเข้ามาไว้ในใจ

อันพวกวิญญูชนพึงรู้ได้เฉพาะตัว ๆ ดังนี้

พระธรรมใด ประเสริฐด้วยสามารถแห่งอันประกอบด้วยคุณมีความเป็นธรรม อันพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสดีแล้วเป็นต้น ต่างโดยมรรคและผลแลปริยัติแลนิพพาน มีปกติทรงไว้ซึ่งบุคคลผู้ทรงพระธรรมนั้น จากอันตกไปในโลกชั่ว ข้าพเจ้าไหว้พระธรรม อันประเสริฐนั้นอันนำเสียซึ่งโมหะดุจมืด

พระธรรมใด เป็นสรณะอันเกษมอุดมของสรรพสัตว์ ข้าพเจ้าไหว้พระธรรมนั้น เป็นที่ตั้งแห่งความระลึกที่ ๒ ด้วยเศียรเกล้า ข้าพเจ้าขอเป็นทาสของพระธรรมทีเดียว พระธรรมเป็นนายเป็นใหญ่ของข้าพเจ้า พระธรรม กำจัดเสียซึ่งทุกข์ แลอำนวยซึ่งประโยชน์เกือกูลแก่ข้าพเจ้า ข้าพเจ้าขอมอบกายกับทั้งชีวิตอันนี้ ถวายแด่พระธรรม ข้าพเจ้าไหว้อยู่ซึ่งความ

ที่พระธรรมเป็นธรรมดีแท้จริง จักประพฤติ (ตาม) สรณะอื่นของข้าพเจ้าไม่มี พระธรรมเป็นสรณะอันประเสริฐของข้าพเจ้า ขอข้าพเจ้าพึงเจริญในพระศาสนา ของพระศาสดา ด้วยอันกล่าวคำสัตย์นี้ บุญส่วนใด อันข้าพเจ้าไหว้พระธรรมสร้างสมแล้ว ในที่นี้ ขออันตรายแม้ทั้งปวง อย่าได้มีแก่ข้าพเจ้า เพราะเดชแห่งบุญส่วนนั้น

กรรมชั่วใดอันข้าพเจ้ากระทำแล้ว ในพระธรรม ด้วยกาย หรือด้วยวาจา หรือด้วยใจ ขอพระธรรม จงรับซึ่งกรรมชั่วนั้น อันเป็นโทษผิดล่วงไปแล้ว เพื่อจะระวังในพระธรรมในกาลเบื้องหน้าต่อไป

พระสังฆคุณ

พระสงฆ์สาวก ของพระผู้มีพระภาค ปฏิบัติดี พระสงฆ์สาวก ของพระผู้มีพระภาค ปฏิบัติ

ซื่อตรง พระสงฆ์สาวก ของพระผู้มีพระภาค ปฏิบัติถูกต้อง พระสงฆ์สาวก ของพระผู้มีพระภาค ปฏิบัติสมควร พระสงฆ์สาวก ของพระผู้มีพระภาค นี้คือใครบ้าง ๔ คู่บุรุษ (แยก) เป็นบุรุษบุคคล ๘ นี่เป็นพระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาค เป็นผู้ควรรับของที่นำมาบูชา เป็นผู้ควรต้อนรับดั่งแขก เป็นผู้ควรรับทักขิณาทาน เป็นผู้อันบุคคลควรกระทำอัญชลี เป็นไร่นาบุญของโลก ไม่มีที่อื่นสู้ ดั่งนี้

พระสงฆ์ใด เกิดจากพระสัทธรรม ประกอบด้วยความชอบ มีคุณคือความปฏิบัติดีเป็นต้น ประเสริฐที่สุดโดยความเป็นหมู่แห่งพระอริยบุคคลมีแปดจำพวก มีอัธยาศัยแลกายมีจิตต์อันประเสริฐ เพราะธรรมมีศีลเป็นต้น ข้าพเจ้าไหว้หมู่แห่งพระอริยสงฆ์นั้น ผู้บริสุทธิ์ดีแล้ว

พระสงฆ์ใด เป็นสรณะอันเกษมอุดมของสรรพสัตว์ ข้าพเจ้าไหว้พระสงฆ์นั้น เป็นที่ตั้งแห่งความระลึกที่ ๓ ด้วยเศียรเกล้า ข้าพเจ้าขอเป็นทาสของพระสงฆ์ทีเดียว พระสงฆ์เป็นนายเป็นใหญ่ของข้าพเจ้า พระสงฆ์กำจัดเสียซึ่งทุกข์ แลอำนวยซึ่งประโยชน์เกื้อกูลแก่ข้าพเจ้า ข้าพเจ้าขอมอบกายกับทั้งชีวิตอันนี้ถวายแด่พระสงฆ์ ข้าพเจ้าไหว้อยู่ซึ่งความที่พระสงฆ์เป็นผู้ปฏิบัติดีแท้จริง จักประพฤติ (ตาม) สรณะอื่นของข้าพเจ้าไม่มี พระสงฆ์เป็นสรณะอันประเสริฐของข้าพเจ้า ขอข้าพเจ้าพึงเจริญในพระศาสนา ของพระศาสดา ด้วยอันกล่าวคำสัตย์นี้ บุญส่วนใด อันข้าพเจ้าไหว้พระสงฆ์สร้างสมแล้ว ในที่นี้ ขออันตรายแม้ทั้งปวง อย่าได้มีแก่ข้าพเจ้า เพราะเดชแห่งบุญส่วนนั้น

กรรมชั่วใดอันข้าพเจ้ากระทำแล้ว ในพระสงฆ์ ด้วยกาย หรือวาจา หรือด้วยใจ ขอพระสงฆ์ จงรับซึ่งกรรมชั่วนั้น อันเป็นโทษผิดที่ล่วงไปแล้ว เพื่อจะระวัง ในพระสงฆ์ ในกาลเบื้องหน้าต่อไป ฯ

จบทำวัตรคำแปลเท่านี้

ผู้มีศรัทธาบางคน ปรารถนา จะ ถวาย ทาน ให้พร้อมด้วยกายวาจาใจ จึ่งได้มีคำถวายเกิดขึ้นดั่งนี้

ถวายสังฆทาน

ว่า นโม ๓ หนทุกบท

อิมานิ มยํ ภนฺเต, ภตฺตานิ, สปริวารานิ, สงฺฆสฺส, โอโณชยาม, สาธุ โน ภนฺเต, สงฺโฆ, อิมานิ ภตฺตานิ, สปริวารานิ, ปฏิคฺคณฺหาตุ, อมฺหากํ, ทีฆรตฺตํ, หิตาย สุขาย.

แปล

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ, ข้าพเจ้าทั้งหลาย, ขอน้อมถวายภัตตาหาร, กับทั้งบริวารเหล่านี้, แด่พระสงฆ์, ขอพระสงฆ์จงรับภัตตาหาร, กับทั้งบริวารเหล่านี้, ของข้าพเจ้าทั้งหลาย, เพื่อประโยชน์แลความสุข, แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย, ตลอดกาลนาน เทอญ.

ถวายสังฆทานอุทิศ

อิมานิ มยํ ภนฺเต, ภตฺตานิ, สปริวารานิ, สงฺฆสฺส, โอโณชยาม, สาธุ โน ภนฺเต, สงฺโฆ, อิมานิ, ภตฺตานิ, สปริวารานิ, ปฏิคฺคณฺหาตุ, อมฺหากญฺเจว, มาตาปิตาทีนํ, ญาตกานญฺจ, ทีฆรตฺตํ, หิตาย สุขาย.

แปล

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ, ข้าพเจ้าทั้งหลาย, ขอน้อมถวายภัตตาหาร, กับทั้งบริวารเหล่านี้, แด่พระสงฆ์, ขอพระสงฆ์จงรับภัตตาหาร, กับทั้งบริวารเหล่านี้, ของข้าพเจ้าทั้งหลาย, เพื่อให้เป็นประโยชน์แลความสุข, แก่ข้าพเจ้าทั้งหลายด้วย, แก่ญาติทั้งหลาย, มีมารดาบิดาเป็นต้นด้วย, (ที่ละโลกนี้ไป) ตลอดกาลนานเทอญ.

ถวายมตกภัตต์เพื่อผู้ตาย

อิมานิ มยํ ภนฺเต, มตกภตฺตานิ, สปริวารานิ, สงฺฆสฺส, โอโณชยาม, สาธุ โน ภนฺเต, สงฺโฆ, อิมานิ, มตกภตฺตานิ, สปริวารานิ, ปฏิคฺคณฺหาตุ, อมฺหากญฺจ, มตกานญฺจ, ทีฆรตฺตํ, หิตาย, สุขาย.

แปล

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ, ข้าพเจ้าทั้งหลาย, ขอน้อมถวายมตกภัตต์, (เพื่อผู้ตาย) กับทั้งบริวารเหล่านี้, แด่พระสงฆ์, ขอพระสงฆ์จงรับมตกภัตต์, กับทั้งบริวารเหล่านี้, ของข้าพเจ้าทั้งหลาย, เพื่อประโยชน์แลความสุข, แก่ข้าพเจ้าทั้งหลายด้วย, แก่หมู่ญาติผู้ตายไปแล้วด้วย, สิ้นกาลนาน เทอญ.

ถวายสลากภัตต์

เอตานิ มยํ ภนฺเต, ภตฺตานิ, สปริวารานิ,

อสุกฏฺฐาเน, ฐปิตานิ, สงฺฆสฺส, โอโณชยาม, สาธุ โน ภนฺเต, สงฺโฆ, เอตานิ, ภตฺตานิ, สปริวารานิ, ปฏิคฺคณฺหาตุ, อมฺหากํ, ทีฆรตฺตํ, หิตาย สุขาย.

แปล

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ, ภัตตาหารกับทั้งบริวารเหล่านั้น, อันตั้งไว้ณที่โน้น, ข้าพเจ้าทั้งหลาย, ขอน้อมถวายแด่พระสงฆ์ ขอพระสงฆ์จงรับซึ่งภัตตาหาร, กับทั้งบริวารเหล่านั้น, ของข้าพเจ้าทั้งหลาย, เพื่อประโยชน์แลความสุข, แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย, สิ้นกาลนาน เทอญ.

ถวายข้าวสาร

อิมานิ มยํ ภนฺเต, ตณฺฑุลานิ, สปริวารานิ, สงฺฆสฺส, โอโณชยาม, สาธุ โน ภนฺเต, สงฺโฆ, อิมานิ, ตณฺฑุลานิ, สปริวารานิ, ปฏิคฺคณฺหาตุ,

อมฺหากํ, ทีฆรตฺตํ, หิตาย สุขาย.

แปล

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ, ข้าพเจ้าทั้งหลาย, ขอน้อมถวายข้าวสาร, กับทั้งบริวารเหล่านี้, แด่พระสงฆ์. ขอพระสงฆ์จงรับข้าวสาร, กับทั้งบริวารเหล่านี้, ของข้าพเจ้าทั้งหลาย, เพื่อประโยชน์แลความสุข, แก่ข้าพเจ้าทั้งหลายสิ้นกาลนาน เทอญ.

ถวายผ้าอาบน้ำฝน

ว่า นโม ๓ หนทุกบท

อิมานิ มยํ ภนฺเต, วสฺสิกสาฏิกจีวรานิ, สงฺฆสฺส, โอโณชยาม, สาธุ โน ภนฺเต สงฺโฆ, อิมานิ, วสฺสิกสาฏิกจีวรานิ, ปฏิคฺคณฺหาตุ, อมฺหากํ, ทีฆรตฺตํ, หิตาย สุขาย.

แปล

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ, ผ้าอาบน้ำฝนทั้งหลายนั้น, ข้าพเจ้าทั้งหลาย, ขอน้อมถวายแด่พระสงฆ์, ขอพระสงฆ์จงรับ, ซึ่งผ้าอาบน้ำฝนเหล่านี้, ของข้าพเจ้าทั้งหลาย, เพื่อประโยชน์แลความสุข, แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย, สิ้นกาลนาน เทอญ.

ถวายผ้าอัจเจกจีวร

อิมานิ มยํ ภนฺเต, อจฺเจกจีวรานิ, สงฺฆสฺส, โอโณชยาม, สาธุ โน ภนฺเต, สงฺโฆ อิมานิ, อจฺเจกจีวรานิ, ปฏิคฺคณฺหาตุ, อมฺหากญฺเจว, มาตาปีตาทีนํ, ญาตกานญฺจ, ทีฆรตฺตํ, หิตาย สุขาย.

แปล

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ, ข้าพเจ้าทั้งหลาย, ขอน้อมถวาย, ซึ่งผ้าอัจเจกจีวรทั้งหลายนี้ แด่พระสงฆ์ ขอพระสงฆ์จงรับ, ซึ่งผ้าอัจเจกจีวร

เหล่านี้, ของข้าพเจ้าทั้งหลาย, เพื่อประโยชน์แลความสุข, แก่ข้าพเจ้าทั้งหลายด้วย, แก่ญาติทั้งหลาย, มีมารดาแลบิดาเป็นต้นด้วย สิ้นกาลนาน เทอญ.

ถวายผ้ากฐิน

อิมํ ภนฺเต, สปริวารํ, กฐินทุสฺสํ, สงฺฆสฺส, โอโณชยาม, สาธุ โน ภนฺเต, สงฺโฆ, อิมํ สปริวารํ, กฐินทุสฺสํ, ปฏิคฺคณฺหาตุ, ปฏิคฺคเหตฺวา จ, อิมินา ทุสฺเสน, กฐินํ อตฺถรตุ, อมฺหากํ, ทีฆรตฺตํ, หิตาย สุขาย.

แปล

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ, ข้าพเจ้าทั้งหลาย, ขอถวายผ้ากฐิน, กับบริวารนี้, แด่พระสงฆ์, ขอพระสงฆ์, จงรับผ้ากฐิน, กับทั้งบริวารนี้, ของข้าพเจ้าทั้งหลาย, ครั้นรับแล้วจงกรานด้วยผ้านี้,

เพื่อประโยชน์แลความสุข, แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย, สิ้นกาลนาน เทอญ.

ถวายผ้าป่า

เอตานิ มยํ ภนฺเต, จีวรานิ, สปริวารานิ, สงฺฆสฺส, โอโณชยาม, สาธุ โน ภนฺเต, สงฺโฆ, เอตานิ, จีวรานิ, สปริวารานิ, ปฏิคฺคณฺหาตุ, อมฺหากํ, ทีฆรตฺตํ, หิตาย สุขาย.

แปล

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ, ข้าพเจ้าทั้งหลาย, ขอน้อมถวายจีวรเหล่านั้น, กับทั้งของเป็นบริวาร, แด่พระสงฆ์, ขอพระสงฆ์จงรับ, จีวรเหล่านั้น, กับทั้งของเป็นบริวาร, ของข้าพเจ้าทั้งหลาย, เพื่อประโยชน์แลความสุข, แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย, สิ้นกาลนาน เทอญ.

ถวายเสนาสนะ

ว่า นโม ๓ หนทุกบท

ยคฺเฆ ภนฺเต, สงฺโฆ ชานาตุ, มยํ, สงฺฆสฺส จ, ผาสุวิหารํ, อากงฺขมานา, วิหารทาเน จ, อานิสํสํ, สมฺปสฺสมานา, อตฺตโน ธนํ, ปริจฺจชิตฺวา, การาปิตํ, อิมํ เสนาสนํ, ปฏิคฺคณฺหาตุ, ปฏิคฺคเหตฺวา จ, ยถาสุขํ, ปริภุญฺชตุ, อมฺหากํ, ทีฆรตฺตํ, หิตาย สุขาย.

แปล

ขอพระสงฆ์จงทราบ, ข้าพเจ้าทั้งหลายหวังจะให้พระสงฆ์อยู่ผาสุก, แลเห็นอานิสงส์, ในการสร้างที่อยู่ถวายเป็นทาน, ได้บริจาคทรัพย์ของตน, ให้สร้างเสนาสนะหลังนี้เสร็จแล้ว, ขอมอบถวายแด่พระสงฆ์, ขอพระสงฆ์จงรับเสนาสนะหลังนี้, บริโภคตามสบาย, เพื่อประโยชน์แลความสุข, แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย, สิ้น

กาลนาน เทอญ.

ถวายเสนาสนะพร้อมด้วยบริกขาร

อิทํ ภนฺเต, เสนาสนํ, สเสนาสนปริกฺขารํ, อมฺเหหิ, การาปิตํ, ปติฏฺฐาปิตํ, อิมํ มยํ ภนฺเต, เสนาสนํ, สเสนาสนปริกฺขารํ, อาคตานาคตสฺส, สงฺฆสฺส, โอโณชยาม, สาธุ โน ภนฺเต, สงฺโฆ, อิมํ เสนาสนํ, สเสนาสนปริกฺขารํ, ปฏิคฺคณฺหาตุ, อมฺหากํ, ทีฆรตฺตํ, หิตาย สุขาย.

แปล

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ, เสนาสนะกับทั้งบริขารเครื่องใช้สอย, ในเสนาสนะนี้, ข้าพเจ้าทั้งหลาย, ให้สร้างประดิษฐานเสร็จแล้ว, ข้าพเจ้าทั้งหลาย, ขอน้อมถวายที่อยู่, กับทั้งบริกขารเครื่องใช้สรอย, ในเสนาสนะนี้, แด่พระสงฆ์

จาตุทิศ, ซึ่งมาแล้วแลยังมิได้มา, ขอพระสงฆ์จงรับเสนาสนะ, กับทั้งบริกขารเครื่องใช้สรอย, ในเสนาสนะนี้, ของข้าพเจ้าทั้งหลาย, เพื่อประโยชน์แลความสุข, แก่ข้าพเจ้าทั้งหลายสิ้นกาลนาน เทอญ.

ถวายปวารณาสงฆ์บำรุงเสนาสนะ

มยํ ภนฺเต, สงฺฆํ ปวาเรม, ขณฺฑผุลฺลเสนาสน, ปฏิสงฺขรเณหิปิ, นวกมฺมกรเณหิปิ, ปาทคฺฆนารเหหิ กปฺปิยวตฺถูหิ, อิธ, ขณฺฑผุลฺล, ปฏิสงฺขรณาทินํ, อตฺถาย, ยทา สงฺโฆ, ปฏิสงฺขรณาทีหิ, อตฺถิโก โหติ, ตทา สงฺฆสฺส, เวยฺยาวจฺจกรสฺส, อาโรเจตุ, สาธุ โน ภนฺเต, สงฺโฆ, อิมํ ปวารณํ, ปฏิคฺคณฺหาตุ, อมฺหากํ, ทีฆรตฺตํ, หิตาย สุขาย.

แปล

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ, ข้าพเจ้าทั้งหลาย, ขอปวารณาสงฆ์, ด้วยกัปปิยวัตถุทั้งหลาย, ควรแก่

ราคา .... บาท .... สตางค์, สำหรับซ่อมแปลงเสนาสนะที่หักพังบ้าง, สำหรับสร้างขึ้นใหม่บ้าง, เพื่อประโยชน์แกกิจทั้งหลาย, มีปฏิสังขรณ์เสนาสนะที่หักพังเป็นต้น, ในอารามนี้ พระสงฆ์มีความต้องการด้วยกัปปิยวัตถุ, เครื่องปฏิสังขรณ์เป็นต้น, ในกาลใด, ขอพระสงฆ์จงบอก, ไวยาวัจจกรของสงฆ์, ในกาลนั้น, ขอพระสงฆ์จงรับปวารณานี้, ของข้าพเจ้าทั้งหลาย, เพื่อประโยชน์, เพื่อความสุข, แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย, สิ้นกาลนาน เทอญ.

ถวายน้ำผึ้งมันเปลวสัตว์

สรโท นามายํ ภนฺเต, กาโล สมฺปตฺโต, / อาสนฺโน, ยตฺถ ตถาคโต, อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ, สารทิกาพาเธน, อาพาธิกานํ, ภิกฺขูนํ, ปญฺจเภสชฺชานิ, อนุญฺญาสิ, สปฺปึ, นวนีตํ, เตลํ, มธุํ, ผาณิตํ, มยนฺทานิ,

ตกฺกาลสทิสํ, อิมํ กาลํ, สมฺปตฺตา, ตสฺส, ภควโต, ปญฺญตฺตานุคตํ, ทานํ ทาตุกามา, เตสุ ปริยาปนฺนํ, มธุํ จ, เตลํ จ, สงฺฆสฺส โอโณชยาม, สาธุ โน ภนฺเต, สงฺโฆ, มธุํ จ, เตลํ จ, ปฏิคฺคณฺหาตุ, อมฺหากํ, ทีฆรตฺตํ, หิตาย สุขาย.

แปล

บัดนี้สรทกาล ถึงแล้ว, ใกล้แล้ว, } ในกาลใดเล่า, พระตถาคต, อรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า, ได้ทรงอนุญาตเภสัช ๕ อย่าง คือ เนยใส, เนยข้น, น้ำมัน, น้ำผึ้ง, น้ำอ้อย, แก่ภิกษุทั้งหลาย, ผู้อาพาธเพราะโรคเกิดในสรทกาล, บัดนี้ข้าพเจ้าทั้งหลาย, มาถึงกาลเช่นนั้นแล้ว. ปรารถนาถวายทาน, ตามพระพุทธานุญาต, ของพระผู้มีพระภาคเจ้านั้น, จึงถวายน้ำผึ้งกับน้ำมัน, นับในเภสัช ๕

อย่างนั้น, แด่พระสงฆ์, ขอพระสงฆ์จงรับ, มธุทาน, เตลทาน, ของข้าพเจ้าทั้งหลาย, เพื่อประโยชน์แลความสุข, แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย, ตลอดกาลนาน เทอญ.

ถวายยาแก้ไข้

อิมานิ มยํ ภนฺเต, เภสชฺชานิ, สปริวารานิ, สงฺฆสฺส, โอโณชยาม, สาธุ โน ภนฺเต, สงฺโฆ, อิมานิ, เภสชฺชานิ, สปริวารานิ, ปฏิคฺคณฺหาตุ, อมฺหากํ, ทีฆรตฺตํ, หิตาย สุขาย.

แปล

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ, ข้าพเจ้าทั้งหลาย, ถวายเภสัช, กับทั้งของที่เป็นบริวาร, เหล่านี้, แด่พระภิกษุสงฆ์, ขอพระภิกสงฆ์จงรับ, เภสัช กับทั้งของที่เป็นบริวารเหล่านี้, ของข้าพเจ้าทั้งหลาย, เพื่อประโยชน์แลความสุข, แก่

ข้าพเจ้าทั้งหลาย, สิ้นกาลนาน เทอญ.

ถวายปวารณาสงฆ์ในพรรษา

สงฺฆํ ภนฺเต ปวาเรมิ, อิมํ เตมาสํ, จตูหิ, ปจฺจเยหิ, ยทา สงฺโฆ, เตสุ, ยํกิญฺจิ, อิจฺฉติ, ตทา สงฺโฆ, เม อาโรเจตุ, ยถาสตฺติยถาพลํ, อาเนตฺวา ทาตพฺพํ, สาธุ เม ภนฺเต, สงฺโฆ, อิมํ ปวารณํ ปฏิคฺคณฺหาตุ, มยฺหํ เจว, มาตาปิตาทีนํ จ, ทีฆรตฺตํ, หิตาย สุขาย.

แปล

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ, ข้าพเจ้าขอปวารณากะพระสงฆ์, ด้วยปัจจัย ๔, ตลอดไตรมาสนี้, พระสงฆ์ปรารถนาสิ่งใดสิ่งหนึ่ง, ในปัจจัย ๔ เหล่านั้นเมื่อใด, ขอพระสงฆ์, จงบอกข้าพเจ้าเมื่อนั้น, ข้าพเจ้าจะนำมาถวาย, ตามสติกำลัง, ขอพระสงฆ์จงรับปวารณานี้, ของข้าพเจ้า, เพื่อ

ประโยชน์แลความสุข, แก่ข้าพเจ้าด้วย, แก่ท่านผู้มีคุณทั้งหลาย, มีมารดาบิดาเป็นต้นด้วย, สิ้นกาลนาน เทอญ.

ถวายใบปวารณาด้วยกัปปิยภัณฑ์

ข้าพเจ้าถวายกัปปิยภัณฑ์, ที่สมควรสมณะบริโภค แด่พระคุณ เท่าราคา...บาท...สตางค์, ได้มอบไว้กับไวยาวัจจกรผู้ปฏิบัติ, ถ้าพระคุณจะต้องประสงค์สิ่งใด, โปรดเรียกเอาตามความประสงค์ เทอญ.

ปวารณาตัวแก่ภิกษุสามเณร

ข้าพเจ้าขอปวารณาแด่พระคุณ, ด้วยปัจจัย ๔ แลสิ่งที่ควรแก่สมณะจนตลอดชีวิต, ถ้าพระคุณจะต้องประสงค์สิ่งใด, โปรดเรียกที่ข้าพเจ้า, ตามประสงค์ เทอญ.

อาราธนาศีล ๕ ศีล ๘

มยํ ภนฺเต วิสุํ วิสุํ รกฺขณตฺถาย ติสรเณน สห ปญฺจสีลานิ ยาจาม ทุติยมฺปิ / ตติยมฺปิ มยํ ภนฺเต วิสุํ วิสุํ รกฺขณตฺถาย ติสรเณน สห ปญฺจสีลานิ ยาจาม.

ถ้าคนเดียว ให้เปลี่ยน มยํ เป็น อหํ, ยาจาม เป็น ยาจามิ. ถ้าศีล ๘ ให้เปลี่ยน ปญฺจสีลานิ เป็น อฏฺฐสีลานิ.

อาราธนาเทศน์ไม่มีกาลพิเศษ

พฺรหฺมา จ โลกาธิปตี สหมฺปติ
กตฺอญฺชลี อนฺธิวรํ อยาจถ
สนฺตีธ สตฺตาปฺปรชกฺขชาติกา
เทเสตุ ธมฺมํ อนุกมฺปิมํ ปชํ.

อาราธนาสวดมนต์

วิปตฺติปฏิพาหาย สพฺพสมฺปตฺติสิทฺธิยา
สพฺพทุกฺขวินาสาย ปริตฺตํ พฺรูถ มงฺคลํ
วิปตฺติปฏิพาหาย สพฺพสมฺปตฺติสิทฺธิยา
สพฺพภยวินาสาย ปริตฺตํ พฺรูถ มงฺคลํ
วิปตฺติปฏิพาหาย สพฺพสมฺปตฺติสิทฺธิยา
สพฺพโรควินาสาย ปริตฺตํ พฺรูถ มงฺคลํ.

แผ่เมตตาแก่สรรพสัตว

สพฺเพ สตฺตา อเวรา อพฺยาปชฺฌา อนีฆา สุขี อตฺตานํ ปริหรนฺตุ.

สัตวทั้งหลายทั้งปวง จงอย่ามีเวรแก่กันแลกันเลย อย่าเบียดเบียฬกันแลกันเลย อย่ามีทุกข์กายทุกข์ใจเลย จงมีสุขกายสุขใจ รักษาตนพ้นจากทุกข์ภัยเถิด.

ปัตติทานคาถา (คาถาตรวจน้ำ)

เป็นพระราชนิพนธ์แห่ง

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ปุญฺญสฺสิทานิ กตสฺส ยานญฺญานิ กตานิ เม
เตสญฺจ ภาคิโน โหนฺตุ สตฺตานนฺตาปฺปมาณกา
เย ปิยา คุณวนฺตา จ มยฺหํ มาตาปิตาทโย
ทิฏฺฐา เม จาปฺยทิฏฺฐา วา อญฺเญ มชฺฌตฺตเวริโน
สตฺตา ติฏฺฐนฺติ โลกสฺมึ เตภุมฺมา จตุโยนิกา
ปญฺเจกตุโวการา สํสรนฺตา ภวาภเว
ญาตํ เย ปตฺติทานมฺเม อนุโมทนฺตุ เต สยํ
เย จิมํ นปฺปชานนฺติ เทวา เตสํ นิเวทยุํ
มยา ทินฺนาน ปุญฺญานํ อนุโมทนเหตุนา
สพฺเพ สตฺตา สทาโหนฺตุ อเวรา สุขชีวิโน
เขมปทญฺจ ปปฺโปนฺตุ เตสาสา สิชฺฌตํ สุภา.

แปล

สัตว์ทั้งหลาย ไม่มีที่สุด ไม่มีงบประมาณ จงเป็นผู้มีส่วนแห่งบุญที่ข้าพเจ้าทำแล้ว ณ กาลบัดนี้ด้วย แห่งบุญทั้งหลายอื่นที่ข้าพเจ้าทำแล้วด้วยเทอญ เหล่าใดที่ข้าพเจ้ารักใคร่แลมีคุณ มีมารดาแลบิดาเป็นต้นของข้าพเจ้าก็ตาม เหล่าที่ข้าพเจ้าได้เห็นก็ตาม เหล่าที่ข้าพเจ้ามิได้เห็นก็ตาม เหล่าอื่นที่เป็นกลาง ๆ หรือเป็นผู้มีเวรของข้าพเจ้าก็ตาม สัตว์ทั้งหลายนั้นจงเป็นผู้มีส่วนแห่งบุญทั้งปวงที่ข้าพเจ้าอุทิศให้นี้เถิด สัตว์ทั้งหลายเกิดใน ๓ ภูมิ เป็นไปในกำเนิด ๔ มีขันธ์ ๕ มีขันธ์ ๑ มีขันธ์ ๔ ท่องเที่ยวอยู่ในภพน้อยแลใหญ่ ตั้งอยู่ในโลก ความให้ส่วนบุญของข้าพเจ้า สัตว์ทั้งหลายเหล่าใดรู้แล้ว สัตว์ทั้งหลายเหล่านั้น จงอนุโมทนาเองเถิด ก็สัตว์เหล่าใดไม่รู้ ซึ่งความให้ส่วนบุญของข้าพเจ้านี้

ขอเทวดาทั้งหลาย พึงบอกแก่สัตว์เหล่านั้นให้รู้แล้วอนุโมทนา เพราะเหตุคืออนุโมทนาบุญที่ข้าพเจ้าได้ให้แล้ว ขอสัตว์ทั้งปวงจงเป็นผู้ไม่มีเวร ดำรงชีวิตเป็นสุขทุกเมื่อเถิด จงถึงบทอันเกษมคือนฤพาน ขอความปรารถนาที่ดีงามของสัตวทั้งปวงเหล่านั้น จงสัมฤทธิเถิด.

ไหว้ ๕ ครั้ง

ของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์

วัดเทพศิรินทราวาส

ในวันหนึ่งกับคืนหนึ่ง ไม่ว่าเวลาไร ตามแต่เหมาะ ต้องไหว้ให้ได้ ๕ ครั้ง เป็นอย่างน้อยในคราวนั้น ถ้ามีดอกไม้ธูปเทียน ก็บูชา ถ้าไม่มี ก็มือ ๑๐ นิ้ว และปากกับใจ ควรไหว้จนตลอดชีวิต คือ.

ครั้งที่ ๑ พึงนั่งกระโหย่งเท้าประณมมือว่า นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ๓ หน แล้วว่าพระพุทธคุณ คือ อิติปิ โส ภควา อรหํ สมฺมา สมฺพุทฺโธ วิชฺชา จรณสมฺปนฺโน สุคโต โลกวิทู อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ สตฺถา เทว-มนุสฺสานํ พุทฺโธ ภควาติ หยุดระลึกถึงพระปัญญาคุณ ทรงรู้ดีรู้ชอบสิ้นเชิง พระบริสุทธิคุณทรงละ

ความเศร้าหมองได้หมด พระกรุณาคุณ ทรงสงสารผู้อื่น และสั่งสอนให้ปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้าจนเห็นชัด แล้วกราบลงหน ๑.

ครั้งที่ ๒ ว่า พระธรรมคุณ คือ สฺวากฺขาโต ภควตา ธมฺโม สนฺทิฏฺฐิโก อกาลิโก เอหิปสฺสิโก โอปนยิโก ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺโพ วิญฺญูหีติ หยุดระลึกถึงคุณพระธรรมที่รักษาผู้ปฏิบัติตามไม่ให้ตกไปในที่ชั่ว จนเห็นชัดแล้ว กราบลงหน ๑.

ครั้งที่ ๓ ว่าพระสังฆคุณ คือ สุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ อุชุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ ญายปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ สามีจิปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ ยทิทํ จตฺตาริ ปุริสยุคานิ อฏฺฐ ปุริสปุคฺคลา เอส ภควโต สาวกสงฺโฆ อาหุเนยฺโย ปาหุเนยฺโย ทกฺขิเณยฺโย อญฺชลิกรณีโย อนุตฺตรํ ปุญฺญกฺเขตฺตํ โลกสฺสาติ หยุดระลึกถึงคุณ คือ ความปฏิบัติดี ปฏิบัติตรง

ปฏิบัติถูก ปฏิบัติชอบ ของพระอริยสงฆ์ จนเห็นชัดแล้วกราบลงหน ๑ เสร็จแล้วนั่งพับเพียบประณมมือตั้งใจถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะ ไม่ถือสิ่งอื่นยิ่งกว่าจนตลอดชีวิต ว่าสรณคมน์ คือ พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ, ธมฺมํ สรณํ คจฺฉามิ, สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามิ, ทุติยมฺปิ พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ, ทุติยมฺปิ ธมฺมํ สรณํ คจฺฉามิ, ทุติยมฺปิ สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามิ, ตติยมฺปิ พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ, ตติยมฺปิ ธมฺมํ สรณํ คจฺฉามิ, ตติยมฺปิ สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามิ.

ครั้งที่ ๔ ระลึกถึงคุณบิดามารดาของตน จนเห็นชัดแล้ว กราบลงหน ๑.

ครั้งที่ ๕ ระลึกถึงคุณของบรรดาท่านผู้มีอุปการคุณแก่ตน เช่น พระมหากษัตริย์ และครูบาอาจารย์เป็นต้นไป จนเห็นชัดแล้วกราบลงหน ๑.

ต่อไปนี้ ไม่ต้องประณมมือ ตั้งใจพิจารณาเรื่องและร่างกายของตนว่า จะต้องแก่ หนีความแก่ไป

ไม่พ้น, จะต้องเจ็บ หนีความเจ็บไปไม่พ้น, จะต้องตาย หนีความตายไปไม่พ้น, จะต้องพลัดพรากจากของรักของชอบใจทั้งสิ้น, มีกรรมเป็นของตัว คือทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เป็นอนิจจังไม่เที่ยงไม่แน่นอน เป็นทุกข์ ลำบาก เดือดร้อน เป็นอนัตตาไม่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชาของตนๆ ครั้นพิจารณาแล้ว พึงแผ่กุศลทั้งปวงมีการกราบไหว้เป็นต้นอุทิศให้แก่ท่านผู้มีคุณมีมารดาบิดาเป็นต้น ตลอดจนชั้นสูงสุดคือพระมหากษัตริย์ ทั้งเทพดามนุษย์และสัตว์ทั้งหลายว่า จงเป็นสุข ๆ อย่ามีเวรมีภัยเบียดเบียฬกันและกัน รักษาตนให้พ้นจากทุกข์ภัยทั้งสิ้นเถิด.

การไหว้ ๕ ครั้งนี้ ถ้าวันไหนขาด ให้ไหว้ใช้หนี้ ๕ ครั้งในวันรุ่งขึ้น ถ้านั่งกระโหย่งเท้าไม่ได้ก็นั่งพับเพียบ ถ้านั่งไม่ได้ก็นอนไหว้ เมื่อยกมือไม่ขึ้นก็ปากกับใจ ถ้าทำได้อย่างนี้ เป็นเครื่องพยุง

ตนให้เป็นคนดีไม่ให้เป็นคนชั่ว และให้ตั้งอยู่ในที่ดีไม่ให้ตกไปในที่ชั่ว ถ้าผู้ใดประพฤติให้เสมอจนตลอดชีวิต ผู้นั้นจะอุ่นใจในตัวของตัวเอง มีความเจริญงอกงามไพบูลย์ยิ่ง ๆ ขึ้นเสมอทุกคืนทุกวัน คุ้มครองป้องกันภยันตราย ปราศจากความเสียหายที่ไม่เหลือวิสัย และตั้งตัวได้ในทางคดีโลกและทางคดีธรรม เต็มภูมิเต็มชั้นของตน ๆ ทุกประการ.

พิมพ์ที่โรงพิมพ์บำรุงนุกูลกิจ ๘๒ ถนนบำรุงเมือง พระนคร
นายคง ยุวนะเตมีย์ ผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา

พิมพ์ที่
โรงพิมพ์บำรุงนุกูลกิจ
๘๓ ถนนบำรุงเมือง พระนคร
นายคง ยุวนะเตมีย์ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา
๒๔๙๙